

ולחכי חשיב כבן חצר אחרת, ומהאי טעמא אין מבטלין וחורין ומבטלין, [ועיין בהערה הקודמת] והקשה הריטב"א דאם כן הוי היפך הסוגיא דלעיל בסמוך, דסברי רבא ורבינא דלרב מבטלין רשות מחצר לחצר, ועל כן ביאר דהשתא נמי סבירא לן דבין לרב ובין לשמואל מבטלים מחצר לחצר, וטעמא דשמואל דאין מבטלין וחורין ומבטלין, משום חוכא כדאמר לעיל, אלא דפליגי בפלוגתא דר"א ורבנן, דלרבנן דלא ביטל רשות ביתו אם כן לא הסתלק לגמרי מרשותו, וכשחזר ומבטל אין זה נראה חוכא, והיינו טעמא דרב, ושמואל סבר כרבי אליעזר דרשות ביתו נמי ביטל, והוי סילוק גמור וכשחזר ומבטל הוי חוכא ואיטלולא.

(כו) שם, כתב הגאון יעקב דהיכא דביטל בהדיא רשות ביתו, כדאינתא לעיל (כו): דגלי גלי, נמי אין חורין ומבטלין, ואף על פי דביתו שרי נמי לדידיה דהוי כאורח, דכולה רשותא הוי דשאר בני החצר, מכל מקום איכא נפקא מינה קודם שהחזיקו להני רבותאי דאסרי בכהאי גוונא, א"נ איירי ברבים שביטלו רשות בתיהם דלא חשיבי כאורחים, ובבית יוסף סימן שפ"א (סעיף ז' ד"ה ומשמע) מבואר, דבכהאי גוונא נמי אין חורין ומבטלים.

(כז) גמ', אמר רב ששת כתנאי, פירש רש"י דרב דסבר דחורין ומבטלים סבר כרבי מאיר, דאפילו בשוגג אוסר את בני החצר כיון דלא נסתלק לגמרי, ושמואל סבר כרבי יהודה דדוקא במזיד אוסר ולא בשוגג, כיון דאין חורין ומבטלים והוי סילוק גמור, ודוקא במזיק קנסוהו, אמנם הרמב"ם (בפרק ב' מעירובין הלכה ו') פסק כרבי יהודה דהוציא בשוגג אינו אוסר, ואפילו הכי פסק דחורין ומבטלים, והקשה הלחם משנה דהוי דלא כסוגיין, דמבואר גם למסקנה, דאי סברינן דמבטלים וחורין ומבטלים ודאי אוסר אפילו בשוגג, ובמרכבת המשנה (שם הלכה ה') ביאר, דמה דאמרין לימא כתנאי היינו לשמואל דסבירא דאין חורין ומבטלין, דאיהו ודאי לא סבירא ליה כר"מ דאפילו בשוגג אוסר, אבל מילתיה דרב לא אתיא כתנאי, דאף על גב דסבירא ליה לרבי יהודה דאם הוציא בשוגג אינו אוסר, אפשר דסבר דחורין ומבטלים, ואף על פי כן אינו אוסר בשוגג, כיון שלא פירש בהדיא שמחזיק ברשות.

(כח) גמ', חסורי מיחסרא והכי קתני וכו'. הריטב"א אמתניתין (סא): ביאר, דת"ק דאמר דצדוקי הרי הוא כגוי, היינו ר"א בן יעקב ולא רבי מאיר, דרבי מאיר קאמר מי שאינו מודה בעירוב, וצדוקי מודה בעירוב לכו"ע, והראיה דהגמ' הקשתה צדוקי מאן דכר שמה, ואי נימא דצדוקי אינו מודה בעירוב מה קשיא, הא רבי מאיר הזכירו, ועוד ראיא דבפרק בכל מערבין (לא): דאיתא מאן אינו מודה בעירוב כותי לא איתא התם צדוקי.

(כט) תוס' ד"ה והוציא. והא דקתני בסמוך מי שנתן רשותו והוציא וכו'. המהרש"א ביאר דאהא דאיתא במתניתין, והוציא את הכלים, לא הוצרכו לומר התוס' לאו דוקא, דהא בברייתא הזכיר להדיא הכנסה, אבל בהוצאת המבטל שלא הזכיר בו כלל הכנסה, הוצרכו לומר דהוא לא דוקא דומיא דהוצאת המחזיק.

דף ס"ט ע"א

(ל) גמ', מי שנתן רשותו והוציא וכו'. הקשה הקרבן נתנאל (סימן י"ג אות ס'), אמאי השמיטו הפוסקים דין זה, דאף על פי דיקמא לן הלכה כדברי המיקל בעירוב, ויכול לבטל לרבי מאיר בין בשוגג ובין במזיד, מכל מקום היו צריכים להביא הברייתא ולפסוק כרבי מאיר, ותיירך דכיון דמבטלים וחורין ומבטלים, אם כן משנה שאינה צריכה היא, דתמיד יכול לבטל

אמירה לעכו"ם גם במקום מצוה באיסור דאורייתא, נמלכד מצות יישוב ארץ ישראל כמבואר שם בגיטין, ודעת בעל הלכות גדולות הובא בתוס' שם, וכן בריטב"א כאן, דהותרה אמירה לעכו"ם במלאכה דאורייתא במקום מצוה, [ועיין באות צו] והכא איירי על ידי ישראל, והר"ן בביצה (ט: מדפי הרי"ף) הביא בשם הרשב"א, דאיסור ריבוי בשיעורים הוא מדרבנן, ובמקום מצוה הותר אפילו על ידי ישראל, ודעת הר"ן שם דאיסור ריבוי בשיעורים הוא מדאורייתא, והכא שרי על ידי נכרי כיון דהוא במקום מצוה, ורבינו יהונתן (כ: מדפי הרי"ף) כתב דהכא אין זה ריבוי בשיעורים, אלא דנרחץ התינוק עם אמו לפני המילה במים שהוחמו על ידי נכרים, ומה דבעינן לחמם לאמו על ידי נכרי ביאר התוס' בגיטין שם והריטב"א כאן, דאיירי ביולדת מו' ועד ל' שאפילו אמרה צריכה אני אין מחללים עליה את השבת אלא ע"י נכרי.

(כב) שם. הקשה רבינו עקיבא איגר (בדרוש וחידוש), לדעת הר"ן דריבוי בשיעורים אסור מדאורייתא, והכא איירי על ידי נכרי, (עיין באות הקודמת) מאי טעמא לא חממו המים בשביל התינוק על ידי נכרי, כיון דשניהם איסור דאורייתא ושרי על ידי נכרי, ותיירך דאפשר דמה דאמרין על ידי נכרי היינו לומר לו דניחום מים לאימיה, והנכרי בעצמו ימלא המים גם בשביל תינוק וזה לא בציווי ישראל, נדהיינו דלאמו דהוית חולה שאין בו סכנה שרי ודאי על ידי נכרי, ואין היתר במלאכה דאורייתא לומר לעכו"ם ואפילו במקום מצוה [ובחידושי הר"ן כאן הקשה איך שרי להרבות בשיעורים על ידי נכרים כיון דהוא איסור דאורייתא, ותיירך דלא החמירו כולי האי באמירה לעכו"ם [ועדיין צריך עיון קושית רבינו עקיבא איגר דמאי אולמא האי מהאין], ועוד תירך דהכא משתמשים במים שחיים העכו"ם לאמא. והרש"ש תירך דמה שגזרו שבות דאמירה לעכו"ם, היינו משום דחיישינן שמא יעשה הישראל בעצמו המלאכה, אבל הכא לא יבא לעשות הריבוי כיון שאסור בגוף החימום, והקהילות יעקב (ביצה סימן י"ג) תירך, דאפשר דדעת הר"ן דהיתר דאמירה לעכו"ם בחולה שאין בו סכנה, הווי הותרה ולא דחוויה, ובהותרה דעת הר"ן דשרי גם ריבוי בשיעורים, ועיין בשערי חיים להגר"ח שמואלביץ (גיטין סימן כ"ד) שהאריך ליישב דעת הר"ן. והחתם סופר (ביצה יו. ד"ה ממלאכה) תירך, דמעשה הריבוי בשיעורים שאסור מדאורייתא, אינו חשוב כעשיית ב' מלאכות, אלא הוי כחצי שיעור שאסור מדאורייתא, ולכן עדיף ריבוי בשיעורים, על עשית מלאכה ממש.

(כג) גמ', אמר רבא פנו לי מאני מבי גברי לבי נשי. ביאר הרשב"א דהוצרך לצאת מביתו משום שנאסר בחצר כיון שביטל רשותו אצלם, ולא היה יכול לדור בבית החיצון בלא חצר, א"נ כדי שלא יצטרך לנעול, כדאיתא להלן (עט): דנועל ומבטל, ומפרש טעמא התם דכיון דדייש ביה אי לאו דנעל גזרינן דלמא אתי לאישתמושי ביה.

דף ס"ח ע"ב

(כד) גמ', התם היינו טעמא כי היכי דלא ליהוי מילתא דרבנן כחוכא. הריטב"א כתב, דיש מי שפירש דבאמת לדעת שמואל אין מבטלין מחצר לחצר, מטעם דאין מבטלין וחורין ומבטלין, אלא דרבא כוותיה ולא מטעמיה, וכן מוכח בגמרא לקמן לפירוש רש"י.

(כה) גמ', לימא רב ושמואל בפלוגתא דרבנן ורבי אליעזר קמיפלגו, פירש רש"י, דכולי עלמא סבירא להו דאין מבטלין מחצר לחצר, אלא דרב סבר כרבנן דאמרי המבטל רשות חצירו לא ביטל רשות ביתו ולא חשיב כבן חצר אחרת, ושמואל סבר כרבי אליעזר דביטל נמי רשות ביתו

הדרק היוזמי

שבת בפרהסיא יכול לבטל רשות, והקשה המהרש"א, דהא מבואר בגמ' דלר"מ חשוד לדבר אחד הוי חשוד לכל התורה כולה, ותירץ דהיינו דווקא במילי דאורייתא, אבל בעירוב דרבנן לא הוי חשוד לכל התורה, ועוד תירץ דאף דחשוד מקרי, אכתי מומר לא מיקרי ויכול לבטל רשותו. וכתב השפת אמת דאף דהכא נקט רב הונא לשון איזהו ישראל מומר, מכל מקום לגבי הגזירה דשמא ילמד ממעשיו אפשר דלא שייך כל כך במומר, ועיין שם דדחה תירוץ זה ונקט כתירוץ א' דהמהרש"א.

דף ס"ט ע"ב

לו) גמ', כדתניא מכם ולא כולכם פרט למומר. הנחלת דוד (חולין ה.). כתב, דהפוסקים מוכיחים מהכא, דמה דכתיב ברישא פרט למומר היינו אפילו שאינו מומר לנסך יין ולחלל שבתות, אלא לכל מילי דאורייתא חוץ מאלו, דאי הוי מומר גם לאלו, אם כן אמאי צריך שיהא מומר לכל התורה כולה כדמוקי לה בגמרא, תיפוק ליה משום יין נסך ועבודת כוכבים, והנחלת דוד דחה את דבריהם, משום דאיכא למימר, דמתחלה חידשה הברייתא דהני תרי קראי "מכם" ו"מן הבהמה" דחד מרבה וחד ממעט, חד אתי למומר לכל התורה כולה, וחד למומר לדבר אחד, דטפי מהא אי אפשר למילף מקראי, אלא דהתנא אית ליה מסברא דגם מומר לחלל שבתות ולעבודה זרה דינו כמומר לכל התורה, וזה אשמעינן בסיפא דברייתא. וסיים בסוף דבריו דמסברא נראה כהפוסקים הנ"ל, דבכל התורה קיי"ל דרובו ככולו והוא הדין הכא.

לז) גמ', האי מומר היכי דמי. הרשב"א (חולין ה.). הקשה אמאי לא מוקמינן מומר דסיפא במומר לאותו דבר שמביא עליו קרבן, ורישא במומר לכל התורה כולה, ומציעתא במומר לדבר אחד שאינו מביא עליו קרבן, ותירץ דכיון דאשמעינן ברישא דמומר לכל התורה כולה אין מקבלין לאחת מן העבירות, פשיטא שלאותה עבירה אין מקבלין הימנו, ועוד תירץ דמדקתני בהדיא מנסך את היין ומחלל שבתות בפרהסיא שאין מקבלין ממנו קרבן לכל התורה כולה, ה"נ מומר דקתני בהדיאה היינו נמי שאין מקבלין ממנו לכל התורה כולה.

לח) מתניתין, ביתו אסור מלהכניס ולהוציא לו ולהם ושלחם מותרים לו ולהם. כתב הרבינו יהונתן דכל שכן שהוא עצמו אסור להכניס ולהוציא מביתו לחצר, שהרי כבר ביטל להם חצירו ושארית ישראל לא יעשו עולה וכו', ואף על פי שמותר למבטל להוציא משאר בתים בחצר, היינו משום שנעשה אורח לגביהו, אבל בביתו של עצמו כשהוא דר בביתו אין דרך לומר שהוא אורח לגביהם, ועוד דנראה לכל שחזר מבטולו כשמוציא מביתו לחצר, ואף שאינו יכול לחזור בו לאחר שהחזיקו בני החצר בחצר, מכל מקום אסור דנראה כחוכא ואיטולא, וכתב הגאון יעקב דלדעת הרבינו יהונתן אסור להוציא מביתו לחצר אף על פי שביטל רשות ביתו. אמנם השולחן ערוך (סימן ש"פ סעיף ב') פסק דאם בטל להם גם רשות ביתו, מותר גם הוא להוציא מביתו לחצר וכתב המשנה ברורה שם (סעיף קטן י"ב) דאיירי לאחר שהחזיקו אנשי החצר את רשותו, ושרי משום שנעשה אורח גמור אצלם, דלא נשאר לו רשות שלא ביטל, ודלא כדברי רבינו יהונתן. והרשב"א לעיל (כו: ד"ה וכן שמעתי כתב דרש"י סובר דלאחר שהחזיקו בחצר שרי, וכן פסק הרמב"ם (פרק ב' א'), עוד הביא שם דעת הראב"ד, דסובר כרבינו יהונתן דאף בביטל רשות ביתו, והחזיקו בני החצר אסור להוציא מביתו לחצר, וכתב דהטעם הוא, דאף שביטל רשות ביתו, אין זה ביטול גמור אלא עדיין שיר לעצמו דירתו שם.

אף על פי שהחזיק ברשותו, והחזון איש (אורח חיים כ"ג ט"ז) כתב, דכל מה דאינו יכול לבטל לרבי יהודה היינו דווקא בהוציא באיסור, דמשום הכי בטל היכירא דביטול, וחשיב ככולם משמשים בחצר, אבל הוציא בהתר על ידי שבתלו לו אינו מוזיק גם לרבי יהודה.

לא) גמ', במה דברים אמורים בשלא החזיקו בני מבוי במבוי. פירש רש"י, דרבי מאיר קאמר לה, דאילו לרבי יהודה ללישנא דמתניתין לא מהניא חוקה, וללישנא דברייתא קסבר רבי יהודה דצדוקי הרי הוא כגוי, ויתכן דסובר דבישראל מהניא חוקה דבני המבוי ודברי הכל, והרישב"א והרשב"א הביאו מהירושלמי, דאפילו ללישנא דמתניתין, דעד שלא יוציא, אפשר לפרש דאתיא נמי כרבי יהודה, דרבי יהודה איירי דוקא בצדוקי דלא אלים ביטוליה, ולא גמר ומבטל כל כך, ועל כן יכול לחזור מביטולו גם לאחר חזקת בני המבוי, מה שאין כן בישראל גמור דאלים ביטוליה, ואינו יכול לחזור בו לאחר שהחזיקו בני המבוי, והק"ן אורה תמה הא הירושלמי שם מגיה בדברי רבי מאיר אינו אוסר כתירוץ קמא דש"ס דילן, וא"כ משמע ליה דמתניתין דמי שנותן רשותו, איירי אפילו לאחר חוקה, ובוה קאמר רבי יהודה דבמזיד אוסר, אם כן חזינן דאפילו בישראל חזר בו לאחר חוקה.

לב) גמ', גילוי פנים מומר הוי. המהר"ץ חיות תמה מה קושיא יש כאן, דהא איכא למימר דכונת הברייתא גילוי פנים, היינו מגלה פנים בתורה שלא כהלכה, דבמתניתין דאבות ובסנהדרין פרק חלק חשבוהו בין אלו שאין להם חלק לעולם הבא, וכן כתב הרמב"ם בהלכות תשובה (פרק ג' הלכה י"א), ותירץ דאולי לשון גילוי פנים אין משמעו מגלה פנים.

לג) גמ', כמאן אזלא הא דתניא מומר וגילוי פנים הרי זה אינו מבטל רשות. פירש רש"י (בד"ה כרבי יהודה) דאתא לאפוקי מדעת ר"מ דמומר לחלל שבת בפרהסיא מבטל, וכתב השפת אמת דכל זה לדעת רש"י, דר"מ ורבי יהודה פליגי בזה, אבל לשיטת התוס' לא נתבאר מאי אתי לאפוקי, ותירץ דאפשר דאתי לאפוקי מדעת רבן גמליאל דברייתא, דסבר רבי מאיר דלשיטתו אפילו בפרהסיא יכול לבטל רשותו, ובוה חלק רבי יהודה וסבר, דבפרהסיא לרבן גמליאל הרי הוא כנכרי, ודחה תירוץ זה, משום דאכתי אין מכאן ראיה לרבי מאיר, דהוא יפרש דהמשנה והברייתא איירו בצנעא, אבל בפרהסיא ודאי אינו מבטל, וכתב בסוף דבריו דאפשר דאתא לאפוקי מדעת תנא קמא דמתניתין, דמשמע מסתימת דבריו דגם בצנעא חשיב כעכו"ם, אלא דאכתי קשה מה ראיה יש מצדוקי לכל מחלל שבת בצנעא, דאולי צדוקי דווקא משום דגזרינן ביה שמא ילמד ממעשיו.

לד) גמ', ההוא דנפק בחומרתא דמדושא, התורת חיים ביאר, דאתא לאשמעינן בהאי מעשה, דאפילו שהיה יוצא בהאי חומרתא ברשות הרבים לפני כל אדם, ולא כיסהו אלא לפני רבי יהודה נשיאה שהיה בוש ממנו, מכל מקום עדיין נחשב מחלל שבת בצנעא, עוד כתב דאתא לאשמעינן, דלא נימא דהא דשרי לבטל במחלל שבת בצנעא היינו דווקא בשלא חילל שבת באיסור הוצאה כגון הכא, דבכהאי גוונא חשיב שאינו מודה באיסור הוצאה, קמ"ל דגם בזה חשיב עדיין מודה בעירוב ויכול לבטל, [יש להעיר דדבריו אלו דלא כשיטת רש"י דסבר דרבי מאיר ורבי יהודה פליגי במומר לחלל שבת בפרהסיא, ושם בברייתא איירי באיסור הוצאה (ג.מ.פ.)]. ועיין במשנה ברורה (שפ"ה ו') שכתב דמוכח מש"ס דילן כמו שכתב התורת חיים בתירוץ קמא. ועיין בספר מנחת ישראל שביאר דברי התורת חיים בתירוץ ב' בכמה אופנים.

לה) תוס' ד"ה הוציא, כתבו בדעת רש"י דלרבי מאיר אפילו מומר לחלל

הדרה היוזמי

מסכת עירובין דף סט – דף ע

ז סיון – ח סיון התשע"ג

תירץ באופן שהיה אחרינא ומית כמו שהגמ' דייקה לקמן מסיפא דרישא, שנים שלא עירבו וכו' לשניים אין לאחד לא. וכעין זה כתב הריטב"א. עוד כתב הריטב"א לחלוק על תוס', והעמיד שאביי הסתפק רק אליבא דרבנן, אי פליגי בההיא על רבי אליעזר או לא, ומה דסתים ולא פירש דהווי דווקא לרבנן, היינו משום דהלכתא כרבנן. והריטב"א לא תירץ קושית תוס' דאם כן מאי פריך מבריייתא, והר"ן נמי תירץ דהספק אליבא דרבנן, וכתב דהא דקשיא ליה מהבריייתא, משום דסבר דהבריייתא אמתניתין קיימא כיון שמסדר לכולהו דיני דמתניתין, וכיון דהמשנה כרבנן דאם ביטל רשות חצירו לא ביטל רשות ביתו, הבריייתא נמי לרבנן. **קבוז** (תוס' ד"ה הכא וכו', פסקינן כר"ש וכו', הקשה המהרש"א דאי איירינן אליבא דר"ש, מ"ט הוצרך להעמיד בדהוה ומית, והיורש אינו דר שם, לוקמיה בפשיטות כגון דאיתיה בחיים, אלא שהניח את ביתו והלך וכו' דבכהאי גוונא אמר ר"ש דאינו אוסר, והקרני ראם תירץ, דבהלך מביתו מהני דווקא אי ילך בערב שבת, אבל בהלך בשבת כיון שכבר קנה דירה בבין השמשות, לא יעקר שם בעלים אפילו אם הלך משם, וכן דייק מדברי הטור, אבל במת, אף שמת בשבת מהני, משום דהוי דירה בלי בעלים.

קבוח (בא"ד, ובחנם דחק וכו', והריטב"א כתב דרש"י בזה לשיטתו בכמה מקומות, דישאל אף על גב דליתיה, אוסר, כמו בית התבן ובית האוצרות דאסרי. והראב"ה (שפ"ח) תירץ דעת רש"י, דטעמיה דר"ש משום היסח הדעת, וכדאמר שכבר הסיח מליבו, וכדאמרינן לקמן בגמ' (פו.) דדוקא ביתו אבל בנו לא, משום שאינו מסיח דעתו מביתו, ולפי זה יורש גם אינו מסיח דעתו מהחצר, ומצפה לירושתו, ור"ש גם מודה בכמהאי גוונא דלא חשיב היסח הדעת.

קבט (תוס' ד"ה יורש וכו', ומיהו אם היה היורש דר וכו' שמא היה אוסר. כתב החזון איש (צא, א) דספיקא דתוס' דווקא ביורש משום שאינו רגיל עדיין בפת בבית זה, אבל בשאר אדם שמניח ביתו והולך לשבות בבית אחר באותו חצר בודאי שאוסר.

דף ע"ב

קל (גמ', או דילמא יורש כרעיה דאבוה הוא. כתב בהגהות רבי אלעזר משה הורוויץ, דלצד שאין היורש כרעא דאבוה, צריך לומר שלא פקעה איסור רשותו של המוריש בשעת המיתה, דאי פקע, איך יחזור ויאסר בשבת עצמה, אבל לצד דיוורש כרעיה דאבוה, הווי כבעל הבית עצמו, וכבא בעל הבית בשבת.

קלא (גמ', כל שהותר למקצת שבת מותר לכל השבת, כגון עירב דרך הפתח וכו' זה הכלל לאתווי מבוי שניטלו קורותיו וכו'. כתב הרשב"א דדוקא נקט את דינא דעירב דרך הפתח וכו' מגוף הבריייתא, כיון שהדין של עירב דרך הפתח הוא פשוט, אבל מבוי שניטלו קורותיו אינו פשוט [דפליגי בהא רבי יוסי ורבי יהודה לקמן (צד.)] וגם קיימא לן כרבי יוסי דאסר [כמבואר לקמן (צה.)].

קלב (גמ', שם. הקשה הראב"ד (הובא ברשב"א ור"ן) דהיה לגמ' לפרש כגון שעירב עם בני החצר, ומת בשבת, והניח את ביתו לאחד מן השוק, דאף שהשני לא עירב, מכל מקום כיון שהותרו למקצת שבת הותרו וכדלקמן בבריייתא, והריטב"א תירץ דחדא מינייהו נקט, והר"ן תירץ דבכהאי גוונא פשיטא דשרי, כיון שהיורש זוכה בחצר באותה צורה שהיה בו מורישו, וכיון שהמוריש עירב, גם היורש מקבל את החצר כמעורבת, הלכך לא שייך לכתוב "כל שהותר" על אופן זה.

לט (גמ', חמשה לגבי חדר לא הוי אורח, כתב הרשב"א, דאף שהחזיק היחיד בחצר [והיה מקום לומר שכיון שהחזיק בחצרם ודאי נחשבים אורחים ברשותו], מ"מ אסורים להוציא מביתו לחצר, דלא חשיב כמוציאים מרשותו של יחיד לחצירו של יחיד, אלא כמוציאים מרשותו של יחיד לרשות המשותפת להם, ואף על פי כן אינם יכולים לאסור עליו כשמוציאים מביתו לחצר, כיון שקדם והחזיק ברשותם, והמשנה ברורה (ש"פ י"ח) הביא בשם המגן אברהם שכתב כהרשב"א בחלק הראשון.

מ (גמ', שמע מינה מבטלין וחוזרין ומבטלין, כתב הגאון יעקב דאף דהגמ' אוקמא למתניתין כרבנן דר"א, דסבירא להו דהמבטל רשות חצירו לא ביטל רשות ביתו, ולדידיהו קאמר רב אשי לעיל (סח:): דמבטלים וחוזרים ומבטלים, ואם כן פשיטא דהכי הוא, ומאי קאמר שמע מינה ודחי לה, מכל מקום איכא התם שמואל דפליג, וסבירא ליה דאין חוזרים ומבטלים, וקאמר שמע מינה כרב אשי דשמואל סבר כרבי אליעזר, ועוד דשמואל יכול להעמיד מתניתין כרבי אליעזר, וכגון דגלי דעתיה דלא ביטל רשות ביתו, וכמו שכתב הרא"ש (סימן ט"ו) בשם הר"מ, וקאמר דמכל מקום סתמא דמתניתין דלא כשמואל.

מא (גמ', קמ"ל דבעידנא דבטול לא הוה ליה שריותא בהאי חצר. כתב הרבינו יהונתן (דף כ"א מדפי הרי"ף במתניתין) דשמעינן מהכא, דכל רבים שמבטלים ליחיד, צריכים לבטל בבת אחת, דאם יבטלו בזה אחר זה, לא יוכלו לבטל אחר זה, כיון דאיכא יחידים שאוסרים זה על זה. ועיין בשפת אמת כאן שכתב לבאר דכל מה דתיקנו חז"ל שיעיל ביטול הוא רק היכא שמותרים בני החצר על ידי זה וכשאנים מותרים כגון הכא לא הוי ביטול כלל.

דף ע"א

קכג (גמ', לא צריכא אף על גב דאמרי ליה קני על מנת להקנות. וביאר רש"י בד"ה לא צריכא, מהו דתימא שליחא שוויהו, קמשמע לן כיון דהוא עצמו לא קנה לאשתרוי, לא מצוי לאקנויי. בערוך השולחן (סימן שפ) הוכיח מכאן, דמהני ביטול רשות על ידי שליח. אולם בישועות יעקב (סימן שפ) ביאר דאינו מדין שליחות, אלא מדין קני על מנת להקנות דמהני, ואית ליה כח להקנות כדאיתא בנדרים (מט:), אולם הקשה כיון דקיי"ל דקני על מנת להקנות מהני, מאי טעמא הכא למסקנא לא מהני. ובעצי אלמוגים (סימן שפ סק"ג) כתב דבאמת שיטת הרמב"ם, שהשמיט את הסוגיא דקני על מנת להקנות, היינו שהוכיח זאת מסוגיין דלא קנה והיינו שביאר כהישועות יעקב.

קכד (גמ', דהוה ומית, וכתב התוס' רי"ד (מהדורא תליתאה) דצריך לומר שבשעת הביטול היה חי והדר מית, ואף שבשעת הביטול לא הועיל, מכל מקום לאחר שמת מועיל, [למפרע], אבל אין לפרש שמת והדר בטיל דבכהאי גוונא פשיטא, והמאירי פירש שמת לפני הביטול, והביא יש מפרשים כתוס' רי"ד שמת אחר הביטול, והרשב"א בעבודת הקודש (שער ד' אות פ') כתב דמת ואחר כך בטיל, ולא מהני למפרע.

קכה (גמ', שם. הקשה הר"ן, וכי מית מאי הוה, הא מכל מקום נאסר למקצת שבת, וקיימא לן לקמן (ע"ב) דכל שנאסר במקצת שבת נאסר לכולהו. ותירץ דאמרינן לקמן (ע"ב) חוץ מן המבטל רשות, וזה שמת אין לך ביטול רשות גדול מזה.

קכו (תוס' ד"ה בעא מיניה וכו'. ואין לומר דלרבנן מיבעיא וכו'. כתב הרשב"א בשם הראב"ד דמכל מקום רבה שתירץ כגון דהוה אחרינא ומית, היה יכול לתרץ דהבריייתא כרבי אליעזר, ודחה דבריו דעל כרחיה

הדרה היומית

מסכת עירובין דף ע – דף עא

ח סיון – ט סיון התשע"ג

הריטב"א כתב דמה שעכשיו ביטל להם רשותו, גלי דעתיה דניחא ליה בעירוב שעשו, וכאילו עשאוהו בשליחותו לגבי שלא יאסור עליהם, דהיינו שהגילוי דעת הוא כלפי ערובם. נולכאורה איכא נפק"מ במקום שאין עוד שכנים, ולא היה עוד עירוב, דלר"ן דחשב כאילו ביטל יהני, אולם לריטב"א לא יהני ומלשון רש"י לכאורה אין להוכיח, דסתם וכתב גלי דעתיה דמעיקרא בשריותא ניחא ליה. ויתכן לפרש בין על ידי ביטול ובין על ידי עירובם, (א.ל.).

קמא גמ', שם. הקשה הריטב"א. **דבבא מצינא** (כב). איירא הגמ' בעשאו שליח בסתמא, נדאף שלא שווייה שליח לתרום מן היפות, (כמו שביאר תוס' ד"ה כלך אצל יפות) מכל מקום עשאו שליח בסתמא]. אבל הכא לא עשאו שליח כלל, ותירץ דגבי עירובי חצירות דרבנן סגי בגילוי דעתא. דהשתא.

קמב גמ', ואיסתלוקי רשותא בשבת שפיר דמי. כתב הריטב"א דלפום פשטה משמע מכאן דשפיר דמי בכל דוכתא. ולפי זה יהיה מותר למחול בשבת, ומכל מקום הסתפק, דאפשר דדוקא הכא שרי דהווי לצורך עירוב, ואיכא צד מצוה דתיקן לצורכי שבת. והרש"ש כאן הוכיח שמותר להפקיר בשבת ויו"ט, וכהמגן אברהם (או"ח סוף סימן י"ג) ודלא כהפרי חדש (או"ח תל"ד ב') שאסר ביו"ט.

קמג גמ', אי אמרת בשלמא רישא בכלי אחד וכו'. כתב הרשב"א דיינן ושמן, אפילו אם הם בכלי אחד, כיון שאינם חיבור זה לזה אינו עולה לעירוב. והוכיח מדאקשינן לקמן לר"ש בפשיטות ואפילו לזה ביין ולזה בשמן, משמע דמילתא דפשיטא היא דבעינן עירוב אחד לכולי עלמא, אולם הריטב"א פליג עליה, וכתב דיינן ושמן בכלי אחד כיון שמעורבים הוא עירוב, ולא גרעי מיין ויין בשני כלים לפי שראויים לערבן, ודחה את ראיית הרשב"א, וכתב דכיון דביין לאביי ובין לרב סתם יין ושמן בשני כלים מייירי כדמוכח סוגיין, לכן אקשינן בפשטות.

קמד גמ', א"ל אבוי יין ויין ראוי לערב וכו'. כתב הריטב"א, דאביי לא בא לחלוק על רב בעיקר דינא, אלא שדחה את הראיה מהמשנה, דלעולם אימא לך דאיירי בשני כלים, אלא שייך ויין כיון דראוי לבילה אין בילה מעכבת בו, אבל יין ושמן שאין ראוי לעירוב העירוב מעכב.

קמה תוס' ד"ה ויין ושמן וכו', בסוה"ד היינו כשנשתתפו לשם עירוב, הראב"ד (הובא בריטב"א לקמן ע"ב) תירץ, דמאי דאמרין כל האוכלין מצטרפין היינו דווקא בערובי תחומין דמערב לעצמו, אבל עירובי חצירות ושיתופי מבואות שמערב עם אחרים, בעינן דוקא מין אחד, וכלי אחד, וכתב הריטב"א דשיטת הרמב"ם וכל הגאונים דבעירובי חצירות נמי מצטרפים כל המינים.

קמו רש"י ד"ה ור"ש לטעמיה וכו'. הכא נמי אף על פי שאין השיתוף מחובר יחד וכו'. קשה דגם התם אין השיתוף מחובר יחד וכו', והמהרש"ל כתב דהכא נמי היינו שלא הניחו כלל עירוב, אלא היו משותפות כבר ולא לשם עירוב ואפילו הכי מהני, והמהרש"א כתב דהרבנותא דהכא דאפילו ביין ושמן מהני.

דף ע"א ע"ב

קמז גמ', ורב יוסף אמר רבי שמעון ורבנן בפלוגתא דרבי יוחנן בן נורי וכו'. היפה עינים הביא בשם הירושלמי לפרש טעמיה דרבי שמעון, משום דראוי לשותותו אנגרוין ולכן חשיבי מחבורים.

קמח תוס' ד"ה שמן, משמע דשמן חשיב משקה וכו'. הקשה היעב"ץ מאי טעמא הצרכו להוכיח מדיוקים, הא איתא משנה מפורשת במסכת

קלג גמ', זה הכלל לאיתווי מאי לאיתווי מת נכרי בשבת. הקשה הרשב"א אמאי נקט נכרי ולא נקט ישראל, והיינו לשיטת רש"י דהקושיא היא על רב נחמן, אבל לשיטת ר"ח (הובאה בתוס' ד"ה וקתני וכו') שהקושיא על שמואל אתי שפיר, דדוקא נקט נכרי דאי אפשר לו לערב כלל, אבל בישראל שמת, כיון שהיה יכול לערב מאתמול, אף שעתה מת מכל מקום היורש הוי כרעיה דאבוה ומבטל כמוהו.

קלד גמ', איהו אין יורש לא. פירש רש"י בד"ה חוץ מן המבטל רשות, דדיוק הגמ' מדלא נקט חוץ משיטל רשות ויורש, ותוס' ד"ה וקתני תמזה מה דיוק הוא זה, ופירש הקרן אורה, דמדקתני שמבטל רשות אינו בכלל כל שנאסר למקצת שבת, על כרחך הטעם כיון שכל רגע ורגע יכול לבטל רשותו, וממילא אינו בכלל "כל שנאסר" כיון דבכל עת היה בר היתר, ואם כן שייך דווקא גבי דידיה, אבל יורש שלפני שנהיה יורש לא יכול היהלבטל, הוי בכלל כל שנאסר למקצת שבת, ותירוץ הגמ', אימא חוץ מתורת ביטול רשות, היינו כיון דהאי ביתא, היה תמיד בתורת ביטול רשות מצד המוריש, אפילו נשתנה הרשות, מכל מקום הבית אינו בכלל כל שנאסר.

קלה גמ', ישראל וגר שרויין במגורה אחת. פירש רש"י בד"ה מגורה, דהיינו גורן שחלוק בחדרים. וכן פירש הר"ח, וכתב דהוא מלשון "נהרטו ממגורות כי הובש דגן". עוד פירש דהיינו בדירה ומלשון "לגור בארץ". והריטב"א פירש בחצר אחת, ומלשון "ארץ מגוריהם" וכיון דנקט גר נקט האי לישראל.

דף ע"א ע"ב

קלו גמ', אמר רב פפא אימא אף על פי שלא החזיק. כתב הריטב"א דהוה מצי למיפרך דאם לא החזיק ישראל מבעוד יום, מדוע אסור הא הווי יחיד, אלא דניחא ליה למיפרך מגופא דבריייתא, דהא החזיק קתני, ובודאי לא טעי תנא בזה לומר על הן לאו ועל לאו הן, ואף דזימנין אמרינן חיסורי מיחסרא, מכל מקום בזה ודאי לא טעי.

קלז גמ', אדרבה כו החזיק אסר, כתב הרשב"א דלכאורה קשה, דהא גם כשהחזיק אינו אוסר כיון שהגר מת בשבת ואין לו יורשים, והוי כמבטל רשותו לכל, ומה שהחזיק הישראל באמצע שבת אינו אוסר, ופירש בשני אופנים. א. דקאי אעלמא והיינו שאין לך אוסר לעולם בלא החזיק אלא אדרבה כשהחזיק, ועוד פירש דמקשינן על הלשון - "אף על פי שלא החזיק", ומשמע כל שכן כשהחזיק. והא אדרבה בהחזיק יש יותר סיבה לאסור ולא הוי כל שכן.

קלח רש"י ד"ה ה"ק וכו', והאי החזיק דקתני היה לו להחזיק קאמר. כתב הרש"ש דכאן היה יכול לפרש דהחזיק היינו משחשיכה, אלא כיון דבסיפא מוכרח לפרש באופן זה, וכדכתב לקמן בד"ה ה"ק, דשלא החזיק היינו שלא היה לו להחזיק, ברישא גם פירש הכי.

קלט גמ', אמר עולא מאי טעמא דבית הלל, נעשה כאומר כלך אצל יפות. כתב הרש"ש דעולא אתי למיפליג ארבי יוחנן שהעמיד כב"ש, וסבר דב"ה גם מודו הכא, כיון שטעמם הוא משום כלך אצל יפות, והיינו שהגילוי דעת דהשתא מועיל למפרע, וזה שייך דוקא בדידיה אבל ביורש לא שייך לומר דמהני למפרע, כיון שאז לא היה ברשותו.

קמו גמ', נעשה כאומר לו כלך אצל יפות, ביאר הר"ן דכמו דהתם מהני גילוי דעתו, הכא נמי מהני מה שעכשיו מבטל רשותו בשבת, לגלות שכבר היתה דעתו מסולקת מאתמול מאותה חצר לאותה שבת. וחשיבין ליה כאלו בטל מבעוד יום, והיינו שהגילוי דעת הוא כלפי הביטול, אולם

הדרה היומית

מסכת עירובין דף עא - דף עב

ט סיון - י סיון התשע"ג

קנד) גמ', מערבין בחצירות בפת וכו' משתתפין במבוי בין וכו', וכתב רש"י ד"ה ומשתתפין וכו', דכל שכן שמתתפין במבוי בפת דחשיב טפי. ותוס' בד"ה משתתפין וכו' כתבו, דמשמע קצת דלכתחילה בין מצוה יותר, דשמא בין מינכר טפי דהווי שיתוף, והאגודה כתב דלכתחילה משתתפין במבוי בין ושאר פירות, ואמנם גם פת מהני אבל בדיעבד, והטעם כדי שיהיה ניכר איזה עירוב ואיזה שיתוף.

דף ע"ב ע"א

קנה) גמ', אמר רב גידל אמר רב ה"ק וכו'. הר"ן (בחי'דושים) והרא"ש (סימן ז) הביאו להראב"ד דפסק כמאן דאמר דבפת פליגי ולא בין, ומשום דרב גידל אמר רב תירץ לברייתא כוותיה, עוד כתב הרא"ש דפשוט הברייתא משמע דר"מ פליג בכל ענין, והוכיח זאת גם מסוגיות לקמן. אולם הבעל המאור (כא: בדפי הרי"ף) פליג, וכתב דאדרבה דברי רב גידל הוו דחייה בעלמא, ופשטות הברייתא משמע כקושיית הגמ', וכמאן דאמר בפת לא פליגי, ועוד דקיימא לן דאזלינן בתר המיקל בעירוב, ולכן פסק כמאן דאמר דבפת לא פליגי.

קנו) רש"י ד"ה בטרקלין וכו'. פירש דטרקלין פתוח לחצר ובקרן אורה הביא מהירושלמי (ה"ו) דהטרקלין עצמו הוא כחצר לפני החדרים, וצריכין לערב בטרקלין עצמו.

קנז) רש"י ד"ה ב"ש אומרים, והוא הדין דאם באו להוציא מרשות זו לזו וכו'. ומבואר דאף מבית לבית ויש להם פתח אחד לחצר אסור להוציא מזה לזה. עיין בביאור הלכה (סימן ש"ע ס"ג ד"ה או שאין עוברין וכו') שהביא כן מהמגן אברהם שם סק"ו וכן בסימן שכ"א (סק"א), וכתב שכן בכל האחרונים שם, גם כתב דמשמעות לשונות כמה ראשונים, נראה לאסור גם מבית לבית, אף דבספר דבר שמואל (סימן קפב) נסתפק בזה, אמנם האחרונים השיגו עליו. עוד הביא שם שהאחרונים מגממו בזה מחמת לשון הרמב"ם (פ"א מעירובין ה"ד), דכתב דעיקר הגזירה מבית לחצר כדי שלא יחליפו מרשות היחיד לרשות הרבים. אם כן מבית לבית לא שייך לגזור, אולם התוספות יו"ט לקמן (פ"א מ"א) ביאר דעת הרמב"ם, דאמנם תחילת הגזירה היתה מבית לחצר, אבל לאחר מיכן אסרו גם מבית לבית, ואינה מתקנת שלמה. ובשושנים לדוד לא הסכים לדבריו אלו, בביאור דעת הרמב"ם, אמנם הרשב"א בעבודת הקודש (ש"ג ט) סובר דעיקר הגזירה היתה מבית לבית, ואחר כך הוסיפו גם מבית לחצר.

קנח) תוס' ד"ה ומודין וכו', ומיהו אם יש לאדם סופר וכו' אין עליו וכו'. הקשה המהרש"א מאי שנא מאחין שהיו אוכלין על שלחן אביהם וכו' (לקמן ע"ב), דמבואר שם בגמ' שאם לא מקבלים פרס מאביהם היו אוסרים, ותירץ דהתם באחים היו משתמשים כל אחד בביתו בכל דבר, מה שאין כן הכא דמשתמשים כולם בביתו של בעל הבית. ועל התירוץ שני שכתבו התוס', דאין משאיל להם רשותו לאסור וכו', כתב המהרש"א דבבניו שאני, דודאי מקנה לכל אחד ביתו. ועיין גם בריטב"א לעיל (סד. ד"ה א"ל אביי וכו'), שהביא דברי תוס' דידן, וכבר עמד בקושיא זו מאחין עם אביהן. וכתב דלפירוש תוס' צריך לומר דאין בתי האחים פתוחים לרשות אביהם, ועוד כתב לדחות דעה זו מכמה ראיות, וכן דחה ראיית התוס' מהסוגיא התם דשכירים ולקטים, דהתם אין להם לא מקום פיתא ולא מקום לינה וקולא הוא שהקלו התם, וכן לקמן (עג). ד"ה רבי יהודה בן בבא, דחה שיטת תוס', וכן כתב הרשב"א לקמן (עג). ד"ה כתבו בתוספות) דלא כתוס'.

קנט) גמ'. במחיצות המגיעות לתקרה וכו'. הקשה האור שמח (פ"ד מהל'

מכשרין (פ"ו מ"ד) שבעה משקין הן וכו'. ותני התם השמן וכתב דאישתמיט לתוס' האי משנה.

קמט) בא"ד שם. והתוס' בשבת (ה:): ד"ה רבי דייקו, דשמן חשיב משקה מדנקט טבול יום, ולא נקט שני, על כרחך דשמן הווי משקה ומשו"ה שני אחר היה מטמא את המשקין להיות תחילה, ומשום הכי נקט טבול יום בדווקא, והרש"ש דחה הוכחה זו, דדילמא הא דנקט טבול יום, משום דבשאר טומאות רבנן מודו דהווי חיבור, דומיא דהא דאיתא במסכת טבול יום (פ"א מ"א).

קנ) גמ', רבי אלעזר בן תדאי אמר אין ברירה וכו', כתבו התוס' ד"ה רבי אלעזר [וכבר מדויק כן ברש"י ד"ה זה בא בלגיננו וכו'] דאין זו כבירה דבכל הש"ס, אלא דחשיבנן לה כמי שנשתתפו במעות ולא בין, וביתר ביאור עיין בריטב"א שביאר, דבכל הש"ס דין ברירה הוא כשבסוף נתברר, ודנים אם אומרים שהוברר הדבר למפרע, אבל הכא הרי בסוף לא התברר, ולא שייך ברירה למפרע, אלא הנידון, כיון שמערבין רק בין ולא במעות, ונחלקו אם רואים כאילו כבר חלקו וחזרו ושפכו בחבית ושפיר הווי עירוב, או דלא אמרינן הכי, והוסיף דזה מהלשונות שבתלמוד, שהלשון אחד והענין מתחלף, (וכתב שיש עוד מקום שמוכר ברירה והמשמעות אחרת, (בסנהדרין קיב. וב"ק ט.)).

קנא) רש"י ד"ה בסומכין אשיתוף וכו', רבנן וכו' אין צריכין לערב חצירות זו עם זו. כתב הגאון יעקב, דאף שמשמעות דברי רש"י דאיירי שכל חצר עירבה בפני עצמה, ומשום הכי הזכיר רק שאין החצירות צריכות לערב זו עם זו, מכל מקום זה אינו. דהא רש"י לקמן ד"ה מערבין בחצירות כתב שאם כל חצר עירבה לעצמה, לכולי עלמא מועיל השיתוף במבוי לחברן, אלא בעינן למימר שהחצירות לא עירבו בפני עצמן. ובאמת יש נפקא מינה גם לכל חצר בפני עצמה אף אם אינן פתוחות זו לזו אם סומכין על השיתוף, אלא כיון דר"מ ורבנן איירי בחצירות פתוחות זו לזו, משום הכי גם הכא נקט רש"י את הנפקא מינה בחצירות פתוחות.

קנב) גמ', מאי טעמא, לאו משום דחד טעמא הוא. וביאר רש"י בד"ה מ"ט, דהוכחת רב יוסף מדסבירא ליה לרב בתרווייהו, מסתבר דהווי משום דהווי חד טעמא וחדא מילתא, והקשה הריטב"א וכי אין דרך האמוראים לפסוק בשתי הלכות חלוקות, פעמים כזה ופעמים כזה, ואפילו כאותם בעלי מחלוקת, וכל שכן הכא דהווי תרי תנאים נפרדים ושני הלכות חלוקות. ותירץ, דהוכחת רב יוסף היא מדפסק בתרווייהו כיחיד נגד רבים, ועוד שפסק בהם להחמיר ואנן קיימא לן בעירוב להקל, והיינו משום דתרווייהו מטעם אחד, ואם כן הווי להו רבים, ורבנן דפליגי עלייהו בתרווייהו הווי יחיד.

והר"ן ביאר כך שכתב דמאי טעמא שובקינן רבנן ועבדינן כיחיד. אולם כתב דהשאלה היא רק במה דפסק כרבי אלעזר בן תדאי, אבל במאי דפסק כרבי מאיר לא קשיא מדוע שביק רבנן, דאיכא למימר דמסתבר טעמו יותר דהיינו שלא ישתכח מן התניוקות. אבל רבי אלעזר בן תדאי אי קאי אמתניתין, פליג ארבנן וגם על רבי שמעון.

קנג) רש"י ד"ה הא קמשמע לן דלא עבדינן בתרי חומרי וכו', ולא מצי לאקבועי הלכתא כוותיה בתרי חומרי וכו'. ביאר בהגהות רבי אלעזר משה הורוויץ, דהיינו ד"בחד זימנא" לא קבעינן הלכתא בתרתי לחומרא, הלכך על כרחך בעינן לפרש הא דאמר רב יהודה אמר רב הלכה כרבי מאיר, דרך בחדא מהחומרות פסק כוותיה, והיינו כיון שפסק כבר כרבי אלעזר בן תדאי.

הדרה היומית

מספק, ולפי זה כתב דוח דוקא בספק דאורייתא, שהיינו מחמירים מספק, אבל בספק דרבנן אדרבה כח המחמיר עדיף. וביאר שם, דאף שהנידון התם הוא מוקצה, מכל מקום הוא חמור כשל תורה. ובמהר"ץ חיות שם [וכן המהרש"ם בחידושו] תמהו עליו מסוגיין, דהוי דרבנן ואמרינן כח דהתירא עדיף. ועוד עיין בהגהות הלחם שלמה שם, שהקשה על הצ"ח מתוס' לעיל (מד:): ד"ה להודיעך וכו'. אולם כתב דהאור זרוע (סימן תשמ"ח) כתב גם כהצ"ח. (ועוד ציין לשדה חמד כללים מע"ב כלל פ"א שיישב) ועוד עיין בחתם סופר (ביצה ב: מהדו"ת) ד"ה להודיעך וכו', שכתב דאפילו באיסור דרבנן אמרינן דהתירא עדיף, כדמוכח בברכות (ס.), וכן הקשה המהר"ץ חיות הנ"ל, אולם עיין בצ"ח התם בברכות שהאריך לבאר.

קסג) גמ', אילימא חדרים חדרים ממש ועליות עליות ממש פשיטא. הקשה בהגהות רבי אלעזר משה הורוויץ דודאי איכא רבותא בדין זה במשנה, דאפילו שרק מקצתן שרויים בחדרים ועליות, אותם מקצת זוקקין את כולם להצריכם עירוב לכל אחד, אף אותם שאין שרויים בחדרים ועליות, וכמו שכתבו התוס' (ד"ה כמאן וכו' בסוה"ד), דמינו דהני אסרי הנך נמי אסרי, ותירץ דמדנקט תרווייהו היינו גם חדרים וגם עליות, משמע דאיכא חידוש בהם גופייהו, ועל כן קשה פשיטא.

קסד) גמ', אבל אם היה עירובין בא אצלן דברי הכל עירוב אחד לכולן, כתב הריטב"א דהלשון עירוב אחד לכולן לאו דוקא. דהא מקום שמיניחין בו העירוב אין צריך ליתן פת, אלא בא לומר דכולם נידונים כבית אחד שאילו היו צריכים לתת עירוב היו נותנים רק אחד. ובקרבן אורה הביא מהירושלמי (פ"ו ה"ז) דנחלקו בזה ב"ש וב"ה, דלבי"ש צריך ליתן עירוב גם באופן זה, וכן הובאה מחלוקת זו בתנחומא נח (טז). ואליבא דב"ש אתי שפיר הא דקאמר עירוב אחד לכולן כפשוטו. והיפה עינים תמה לפי זה על הלשון דברי הכל כיון דהוי רק לב"ש וב"ה פליגי.

קסה) גמ', כמאן אולא וכו' דלא כחד. כתב הרשב"א דמחמת זה ליתיה להאי לישנא, דלא דחינן ברייתא מכולהו כיון דאפשר לאוקמה כהלכתא, ועוד הוכיח מלקמן (עג.) דבעא מיניה אביי מרבא, חמשה שגבו את עירובין וכו' ופשיט ליה עירוב אחד ומוליך על ידי כולן.

קסו) גמ', חמשה שגבו את עירובין, כשמוליכין את עירובין וכו'. הקשה החזון איש (פג, ז) הא כיון דמוליכין את עירובין למקום אחר, נתבטל העירוב הראשון שהרי עקרו את העירוב מהבית הראשון, וכיון שבטל עירובין בטל חבורתן, ותירץ דהוי תקנת חכמים שמהני עירוב לעשותם חבורה אחת, אף שדירתם נקבעה למקום אחר, ובאמת שני העירובים קיימים אחד שמחברם לחבורה אחת, והשני, שקובע דירתם.

קסז) מתניתין, אוכלים על וכו' וישנים בבתיהם. הקשה הדברי נחמיה לרב דאמר מקום פיתא גורם, והקימה הגמ' במקבלי פרס ואוכלים בבתיהם, מאי טעמא קתני וישנים בבתיהם, הרי לא השינה גורמת, ותירץ דאולי כיון שהם רק מקבלי פרס מבית אביהם ולא אוכלים משלהם, לא חשיבי כחד דווקא משום שישנים בביתם, ואם היו ישנים בבית אביהם היו נחשבים כחד כיון דלא אכלי משלהם, עוד כתב ליישב דנקט ישנים בבתיהם לרבותא דסיפא, דאפילו הכי אם ערוב בא אצלן או שאין עמהן דיוורין חשיב כחד, וכן משמעות תוס' בד"ה במקבלי וכו' ואע"פ דמקום פיתא "ולינה" בבתיהם וכו'.

קסח) מתניתין, האחין שהיו אוכלין וכו' בזמן שמוליכין את עירובין למקום אחר. ביאר רבינו יהונתן דכיון שהזקקו לעירוב אחר כיון דניידי כולוהו ניידי ואיברו להו איברו, והיינו דבזה אין אביהם מצרפם כיון

סוכה ה"ד), על הא דפסק שם הרמב"ם, דמהני מחיצות אפילו רחוקין מן הגג כמה אמות, מאי שנא מסוגיין דבעינן מחיצות מגיעות לתקרה, וכן מצינו לקמן (עט.) ואף שכתבו התוס' הכא ד"ה במחיצות וכן לקמן (עט.) ד"ה שמע מינה, דהכא איירינן דוקא במחיצות עראי כגון יריעות, מכל מקום הא גם בסוכה אמרה תורה צא מדירת קבע ושב בדירת ארעי, כדאיתא סוכה ב. ולא יהני אף אם יעשם קבע, כדברי רבא ריש סוכה בטעם הפסול דלמעלה מעשרים, ותירץ דדוקא לענין דין עירוב, כגון להפסיק בבית בין דייריו על ידי מחיצות עראי שאינן חשבות, אם אין מגיעות לתקרה אינן מועילות להפסיק ולאוסרם אהדי, אבל במחיצות סוכה מהני כשאין מגיעות לתקרה, ועוד כתב דנראה כוונת התוס', שדוקא בית קבוע ובתוכו מחיצות עראי שאין מגיעות לתקרה לא הוו הפסק, אבל אם כל הבנין עראי יהני אף מחיצות שאין מגיעות לתקרה.

תוס' ד"ה במחיצות וכו'. דהכא איירי במחיצות עראי וכו'. עיין באות הקודמת ועיין באור שמח שהבאנו שם, שהעיר על דברי השולחן ערוך (סימן ש"ע ג') דסתם שאם חלוקים במחיצות שאינן מגיעות לתקרה לא אסרי אהדי, ולא פירש דאיירי דווקא במחיצות עראי כמו יריעות וכדומה, כדברי התוספות וברישא כתב אפילו של יריעות ובסיפא לא פירש. אמנם המשנה ברורה (סימן ש"ע ס"ק כ"ז) כתב דאפילו הוו מחיצות קבועות של נטרים ואבנים, והחזון איש (סימן צג (כט) ס"ק ח) כתב שאין הדין כן, אלא כדברי התוס' וכדכתב תוס' לקמן (עט.) ד"ה שמע מינה, ואף דבשער הציון שם ס"ק י"ז הביא דין זה מאליה רבא (ס"ז) ושאר אחרונים, וכתב דכן מוכח באור זרוע (ח"ב סימן קעב) כתב החזון איש דהלכה כתוס', נגד האור זרוע כיון דלא הביאם לחלוק עליהם, וכל שכן שאין הדבר מבואר באור זרוע. ועוד כתב דהמשנה ברורה עצמו תבריה לגזייה בסימן ש"ע"ב (בשער הציון אות ק"ה) שכתב דברחוקה ג' מהתקרה אף שגבוה עשרה אין מתירין במחיצה גרוע כזה, ומבואר שדוקא במחיצה גרועה, אבל מחיצה מעליא אין צריך שיגיע לתקרה.

דף ע"ב ע"ב

קס) רש"י ד"ה הסבר. על שם חורפיה וכו'. וברשב"א ביאר דהוי מלשון סברא וכן איתא בריטב"א דעת רש"י. ותוס' ד"ה רבי יהודה הסבר, פירש גודל סבכה וכו'. וביאר היעב"ץ דהיינו קולע את הסבכה, וכתב לבאר דתוס' ורבינו חננאל לא רצו לבאר כרש"י כיון שלא נמצא תואר זה עוד בכל התנאים, ולא ימלט שהיו הרבה חריפים כמותו.

קסא) גמ', כח דהתירא עדיף, רש"י בביצה (ב:): ד"ה דהתירא עדיף ליה, ביאר, דהמתיר סומך על שמועתו ואינו ירא להתיר, אבל כח האוסרין אינה ראייה שהכל יכולין להחמיר גם בדבר המותר. ובתוס' שם ד"ה וכ"ת וכו' הוסיפו, דהמתיר צריך להביא ראייה לדבריו אבל לאסור אפשר אף בלי טעם. והבית מאיר שם הקשה ממתניתין דידים (פ"ג מ"ד) דמבואר שם, שכל המחמיר עליו להביא ראייה, דהיינו להיפך מסברת רש"י, ולכן כתב דאדרבה כיון שהחמיר צריך להביא ראייה, ואף על פי כן המיקל סומך על שמועתו ודוחה בפלפולו את ראיות המחמיר, ועדיף משום דהחמיר במושכל ראשון (לפני שהביא ראייה לדבריו) מחמיר, והמיקל מיקל אף במושכל האחרון.

קסב) גמ', שם. הצל"ח (ביצה ב:) פירש הא דכח דהתירא עדיף, משום דהוא דבר נחוץ להשמיענו צד ההיתר, דאם לא היה משמיענו היינו אוסרים מספק, אבל האוסר אינו נחוץ, דגם אם לא יורה לנו נחמיר

הדרה היומית

מסכת עירובין דף עב – דף עג

י סיון – יא סיון התשע"ג

שקונים שביתה במקום אחר.

קסט) רש"י ד"ה וישינים וכו', והם וכו' בחצר אחת. הריטב"א דייק מדברי רש"י אלו דדוקא שדרים בחצר אחת, אבל בחצר אחרת לא מהני, אף שהגמ' מעמידה במקבלי פרס, מ"מ בעינן דווקא חצר אחת, וכתב דמלשון הגמ' לקמן (עג). גבי בי רבי חייא שכיון שסמוכים על שולחנו אין צריכים לערב והיינו מחמת קבלת פרס, דאף שהיו דרים בחצר אחרת, מכל מקום מהני הקבלת פרס, והיינו כיון שמקום פיתא גורם. וכתב דזה דין חדש. ולכן צריך תלמוד. ובמאירי כתב כדעת רש"י ובביאור הלכה (סימן ש"ע ס"ה ד"ה וה"מ כשנותנים וכו') הביא דברי הריטב"א הנ"ל והביא דעת רבינו ירוחם (הט"ו) דמשמע שאפילו בחצר אחרת ונשאר בצ"ע.

קע) גמ', אמר רב יהודה אמר רב במקבלי פרס שנו. וכתב רש"י דאין אוכלין ממש על שולחן אביהם, אלא בבתייהם אלא שמקבלים את ההוצאה ממנו. והרמב"ם (פ"ד מהל' עירובין ה"ו) פירש דהיינו שאוכלים אצל אביהם לפרקים ואינם סמוכים על שולחנו תמיד. והראב"ד השיג עליו שם. וכתב דבברייתא דנשים ועבדים לקמן (עג). אין הדרך שלו נכון. ולכן פירש כפירוש רש"י. ובמגיד משנה הקשה על פירוש רש"י והראב"ד מהלשון "אוכלין" על שולחן אביהם, דמשמע אכילה ממש מדלא תנן "סומכין" על שולחן אביהם.

דף ע"ג ע"א

קעא) גמ', מקום פיתא. בתוס' רבינו פרץ (לעיל עב. ד"ה ומדין) כתב דאזלינן בתר מקום פיתא דשבת, והיינו דאף אם בחול אוכלים בנפרד ובשבת אוכלים על שולחן רבם, אזלינן בתר מקום פיתא דשבת. וכמשנה דלקמן (פו). דאפילו הניח ביתו והלך לשבות אצל בתו באותה העיר דחשיב סילוק מביתו, אמנם רבינו יהונתן (כב: בדפי הרי"ף) כתב לגבי מקבלי פרס ששולחים להם מסעודת אביהם בכל יום ויום, דהיינו דסבירא ליה דאזלינן בתר מקום פיתא של כל יום ויום ולא של שבת.

קעב) גמ', בזמן שדרכן ללין בעיר הרי הן כאנשי אותה העיר. פירש רש"י במקום שאוכלין, אולם הרשב"א (עבודת הקודש שער ה' אות ז) כתב בזמן שדרכן לילך בעיר אפילו שאוכלים בשדה, הרי הן כאנשי העיר שאין קבע שלהן אלא העיר, ודעתן להיות כאנשי העיר.

קעג) גמ', רבי יהודה בן בתירא מתיר בנשים ואוסר בעבדים, רבי יהודה בן בבא מתיר בעבדים ואוסר בנשים. בחזון איש (סימן צ' לא) הוכיח מכאן דמה שכתבו תוס' לעיל (עב). ד"ה ומודין וכו', שסופר או מלמד וכדומה אינם אוסרים עליו ולא בעו עירוב, משום ג' טעמים, והטעם הג', דכיון דמצי לסלוקינהו, והקשה הרי הכא ודאי הבעל יכול לסלק את הנשים מחדר לחדר וכן האדון לעבד, ובכל זאת חזונו שאוסרים אם לא מחמת טעמים אחרים שיש באשה או בעבד, ועל כרחיק דכוונת תוס' שצריך דווקא את כל הג' הטעמים, ולא סגי באחד מהם, ולכן בטעם דמצי לסלוקינהו לבד לא סגי, אולם הביאור הלכה (סימן ש"ע ס"ג ד"ה אינם אוסרים) כתב שבטעם דמצי לסלוקינהו לבד סגי. וכן הביא מהאליה רבא והאור זרוע והחזון איש שם (באות לב). תמה עליו וכהוכחתו הנ"ל.

קעד) גמ', רבי יהודה בן בתירא מתיר בנשים ואוסר בעבדים. בריטב"א ביאר דהמעלותא בנשים על העבדים, משום דהנשים נגררות אחר בעליהן שמקבלות ממנו פרס שהן כמותו וכגופו, וגם נגררות זו עם זו שלא יאסרו אהדדי מפני שהבעל מצרפן. ועוד שביאת וחליצת כל אחת פוטרת צרותיה כדאיתא ריש יבמות (ב.). מה שאין כן עבדים דלא שייכי

אהדדי וכן לרבם לא שייכי כולי האי.

קעה) גמ', רבי יהודה בן בבא מתיר בעבדים. כתב הריטב"א דעבדים דנקט לאו עבדים ממש אלא כל שמשרתים אותו. וכן פסק המשנה ברורה (סימן ש"ע ס"ק מ"ט).

קעו) גמ', אמר רב מאי טעמא דרבי יהודה בן בבא וכו'. הבעל המאור (כב: מדפי הרי"ף) וכן האור זרוע (סימן קעג) פסקו כרבי יהודה בן בבא כיון דרב מפרש טעמיה (ועיין באות הבאה), אולם הרמב"ם (פ"ד מהל' עירובין ה"ו) פסק כדברי שניהם להקל, וביאר הרא"ש (סימן יט) דלא הוו תרי קולי דסתרי אהדדי, כיון דיש סברא להקל באשה דאשתו כגופו, אבל עבד אינו כגוף רבו (ועיין באות הקודמת) וזו סברת רבי יהודה בן בתירה. ועוד יש סברא להקל בעבד, דכיון שהוא משועבד לעבודת רבו חשיב כאילו הוא תדיר אצל רבו, נואף שגם לאשה יש שיעובדים קבועים לבעלה, מכל מקום אינם באופן תדיר, כמו עבד שבכל זמן ובכל מקום משועבד לעבודת רבו א.ל. ולכן תופס הרמב"ם סברות שניהם להקל כיון דקיימא לן הלכה כדברי המיקל בעירוב.

קעז) גמ' שם. כתב הקרבן נתנאל (סימן יט אות ה') דאפשר שלא הוצרך לפרש סברת רבי יהודה בן בתירה, משום דפשיטא דאשתו כגופו, ועבד לאו כגופו כמו שכתב הרא"ש הנ"ל, (עיין באות הקודמת), ומשום הכי נמי ליכא ראייה מדפירש רב טעמיה דרבי יהודה בן בבא שכן ההלכה, משום דאת סברת רבי יהודה בן בתירא לא בעי לפרש, ואתי שפיר דעת הרמב"ם דפליג על הבעל המאור והאור זרוע (עיין באות הקודמת).

קעח) רש"י ד"ה ביתרע מלבא, בכל מקום שהוא וכו'. ביאר היעב"ץ הטעם דלא פירש רש"י כפשוטו שנמצא בתרע מלכא, כיון דאטו כל זימנא הוי יתיב ביתרע מלכא.

קעט) תוס' ד"ה ודניאל וכו', פי ר"ח וסימנך וכו', דמייתי קרא לסימן ולטעם לדבריו. צריך ביאור דרבינו חננאל פירש את הפסוק בתור סימן כמו שהביא תוס' ואם כן מדוע סיים תוס' "ולטעם לדבריו", וביאר המהרש"א, דמלשון הגמ' "מאי טעמא" דרבי יהודה וכו' מוכח שיש כאן גם טעם ולא רק סימן, ועוד דאם הוי רק לסימן בעלמא והיינו דהלשון בתרע, משמע שרבי יהודה בן בבא דיבר על עבדים, מכל מקום עדיין אין הכרח אם דיבר לאסור בעבדים או להתיר, ועל כרחך שיש כאן גם טעם.

קפ) רש"י ד"ה למקום אחר וכו', אי נמי שמיע ליה ומיבעיא ליה הלכתא מאי. הקשה הריטב"א למה הוצרך לשאול הלכתא מאי, כיון דליכא פלוגתא. [אמנם רש"י סיים "משום דאוקימנא לה בפלוגתא"]. וכתב דאי משום דבחד לישנא (לעיל עב:) אוקימנא לה דלא כחד, הרי ודאי נדחית אותה לישנא ולישנא קמא התם עיקר [עיין באות קסה] דמוקי לה כב"ה. ולכן פירש כדעת התוס' ד"ה בעא מיניה וכו', שאינו ספק אלא כהצעה בעלמא, וכדי להקשות ממתניתין.

קפא) רש"י ד"ה עירבו בחצירות, אף מזו לזו. היפה עינים הביא דהקרבת העדה והפני משה על הירושלמי פירשו דלא כרש"י, אלא דכל חצר עירבה לעצמה וכבר תמה עליהם שם.

דף ע"ג ע"ב

קפב) גמ', ואם נשתתפו נמי קאמרו. הקשה הריטב"א דאם גם עירבו וגם נשתתפו מאי קמשמע לן, וביאר דקמשמע לן דלא סומכים על שיתוף שיועיל גם לחצר במקום עירוב, וכדעת רבי מאיר.

קפג) גמ', רישא וסיפא רבי מאיר מציעתא רבנן. ומבואר דלרבנן אתי שפיר המציעתא דשכח אחד מבני חצר ולא עירב, דסמכינן על השיתוף,

הדרה היומית

מסכת עירובין דף עג – דף עד

יא סיון – יב סיון התשע"ג

כשיכולין לערב אף על פי שלא עירבו.

קצ גמ', אחד גגות אחד חצרות ואחד קרפיות וכו' ולא לכלים ששבתו בתוך הבית. בתוס' רי"ד (מהדורא תליתאה) כתב דמה שמבואר כאן שאסור להוציא מהבית לקרפף אף על פי שאין בו דיוורין, זה רק באופן שהבעלים של הקרפף סמוך לקרפף ומשתמש בו, ואסור לאדם שדירתו סמוכה לקרפף מהצד השני לטלטל מביתו לקרפף. אבל אם אין הבעלים של הקרפף סמוך לקרפף, ואינו משתמש בו, בודאי שרי לטלטל מהבית לקרפף אפילו שלא עירבו כיון שאין בו דיוורין.

קצא גמ', דילמא אתי לאפוקי מאני דחצר לחורבה. תוס' לקמן (פה. ד"ה שני בתים וכו'), פירש סוגיא דידן, דמיירי שיש בית שפתוח לחורבה, ואותו בית פתוח לצד אחר ואינו רגיל במבוי, והקשה החזו"ן איש (סימן צ"ו סק"ט) לפי זה, מאי אמרינן הכא ואודא רבי יוחנן לטעמיה. דילמא רבי יוחנן איירי בחורבה שאין בית פתוח לתוכה, ומשום הכי שרי להוציא מאני דחצר לחורבה, ותירץ דבאופן זה לא היה אומר רבי יוחנן אפילו חורבה, כיון שאין בה דיוורין ולא חשיבה דירה למיסר ולהצריך עירוב.

קצב גמ', שהמבוי לחצירות כחצר לבתים. הקשה התוס' רי"ד (מהדורא תליתאה), איך אמרה המשנה לעיל (עג.) שאם נתערבו בחצירות ולא נשתתפו במבוי, שמתירים בחצירות ואסורין במבוי, הרי אם חמשה בתים עירבו כולם דרך פתחים שביניהם מותרים לטלטל בחצר, משום דכולם דיירי אותו בית, והחצר נחשבת חצר של אותו בית, ואם אמרינן דמבוי לחצרות כחצר לבתים, במבוי נימא שאם עירבו החצירות יהיו מותרים במבוי ולא ליבעי גם שיתוף, ותירץ דדוקא בתים וחצירות ששימושם שוה, כיון שהחצר משתמרת, תמיד מוציאים כלי הבית לחצר, ולכן ניתרת החצר בעירוב הבתים והיא בטילה להם, אבל מבוי אינו שוה לחצירות, כיון דעשוי למעבר והילוך בני אדם, ולא להניח בו כלים דאינו משתמר, ועל כן אינו מתבטל לחצירות, ואינו ניתר בעירוב החצירות עד שישתתפו גם במבוי.

קצג תוס' ד"ה ושמואל אמר וכו', פירש בקונטרס וכו' פירש באופן אחר וכו'. כתב המהרש"א, דכוונת התוס' לומר, דלעיל פירשו בשם רש"י דהכא באופן אחר, והוא שפירשו התם, בית אחד וחצר אחת עם הבתים, ומשמע דשני בתים פתוחים לחצר, ואין הדבר כן אלא כמו שכתב רש"י באמת כאן, וחצר שבת אחד פתוח לה, והביא ספרים שהגיהו בתוס' הכא, ולמעלה פירשתי דאין לפרש בענין אחר בפרק קמא וכו' וכתב שאינו לצורך.

דף ע"ד ע"ב

קצד גמ', לעולם אימא לך קיבלה וכו' ואיבות בר איהי סבר מקום פיתא גרים. כתב המהרש"א דהוא הדין דהוה מצי למימר דגם עתה היה חזנא לך בבי כנישתא, [דהיינו גם אחר פטירת שמואל, בזמן שרב ענן שדייהן], ואיבות בר איהי סבר שפיר כשמואל דמקום לינה גרים, ולכן באמת צריך להועיל הלחי גם עכשיו, אלא שרב ענן פליג אשמואל וסבר כרב דמקום פיתא גרים, ולהכי הפיל את הלחי, שהרי גם להוה אמינא רב ענן פליג על שמואל, וסבר כרב דלא סגי בבית וחצר, אלא שצריך לומר דתלמודא ידע שלא היה שם חזנא עכשיו, ואם כן על כרחך איבות בר איהי סבר דשיטת שמואל שמקום פיתא גרים.

קצה רש"י ד"ה א"ר אפילו חצר וכו', להוציא כליהם דרך ביתו של זה לחצר. עיין בבאור הלכה (סימן שפ"ב י"ט ד"ה כדי להוציא וכו') שדייק

והקשה הריטב"א הא לפי מה שפירש רש"י במתניתין ד"ה דשכח אחד וכו', שמדובר באחד מבני החצר שלא עירב בחצירו, והכי ודאי משמע לשון המשנה, אם כן מה ענין שתוף הבא מן החצירות למבוי, להציל מיד עירוב בתים עם חצרות בפני עצמן, הא כל אחד ענין חלק לעצמו, אם לא שפירש בפירושו שאותו עירוב יעלה לכאן ולכאן. ותירץ דאפשר שרק לענין שכחת היחיד ששכח מלערב בחצר אמרי רבנן שיועיל לו השיתוף גם לחצר, כיון שמסתמא נחא ליה במה דעבדו, והוי כבלך אצל יפות דלעיל (עא.). דאמרינן דמהני גילוי דעתו, והכא נמי מהני לסמוך על שיתוף במקום ביטול של יחיד.

קפד גמ', וטעמא מאי אמר רבי מאיר וכו', כיון דרובא עירבו לא משתכחא, הקשה הריטב"א דאם כן גם בסיפא דשכח אחד מבני המבוי ולא נשתתף מדוע אסורין במבוי, נימא דכיון דרובא עירבו לא משתכחא תורת שיתוף, ונסמוך על העירוב, ותירץ דרק בשכחת יחיד אמרינן הכי ולא בשכחת חצר שלימה.

קפה תוס' ד"ה אימא מציעתא וכו'. ואפילו וכו' משמע ליה ואם נשתתפו במבוי בכל ענין וכו'. בתוס' רבינו פרץ תירץ דנשתתפו משמע בדרך שרגילות להשתתף דהיינו ביין, ונעיין לעיל אות קנד דיש דיעות דלכתחילה בעינן דווקא יין, ואולי בזה נחלקו תוס' ורבינו פרץ, דתוס' סבר דאין ענין לכתחילה ביין, ומשום הכי כתב סתם, דמשמע בכל ענין ואפילו הרגילות להשתתף ביין, והתוס' לעיל (עא.): ד"ה משתתפין וכו' כתבו, דמשמע קצת דלכתחילה ביין מצוה יותר ולכאורה משמע דלא בריא להו. (א.ל.) [[והריטב"א כתב דכיון דסתם שיתוף ביין, נחא ליה לתרץ גם למאן דפליג התם (עב.) וסובר, שביין כולי עלמא מודו דבעינן תרתין.

קפו תוס' ד"ה דאפקיה ועיליה, וכו', פירש בקונטרס וכו' ובחנם דחק וכו'. בתוספות רבינו פרץ הקשה נמי על רש"י כקושיית תוס', וביאר דאיירי כשיש רק שני חצירות ואפקיה מחד מינייהו למבוי, וממבוי עייליה לחצר שניה ושם הונח השיתוף, דהיינו כתוס', אלא דבתוס' משמע דאיירי אפילו בהרבה חצרות, ולא העמידו רק בשני חצירות, אמנם בתוספות רבינו פרץ הקשה על פירוש זה, מהלשון דאפקיה דלפירוש זה היינו דאפקיה למבוי, ולגבי מבוי שייך לשון הכנסה כדלעיל, שאין מכניסו ומוציאו דרך פתחים במבוי, דהיינו מכניסו למבוי ומשם מוליכם לחצר כדפירש רש"י ד"ה כל שיתוף וכו'.

קפז תוס' ד"ה בני חבורה וכו', ואין הכנסה והוצאה מועלת וכו'. רבינו עקיבא איגר בגליון הש"ס תמה אמאי לא יועיל קנין חצר דכל אחד, שהרי עייליה בחצרותיהם. וברש"ש תירץ, דהוי כליו של מוכר ברשות לוקח ולהכי לא מהני כדאיתא בבבא בתרא (פה:).

דף ע"ד ע"א

קפח גמ', עד שיהו בתים וחצירות פתוחין לתוכו. וביאר רש"י בד"ה בתים וחצירות וכו', דהיינו שני בתים לכל חצר וחצר, וברשב"א וריטב"א הביאו שיטת הראב"ד דסגי שני בתים בשני החצירות. וכתבו דהעיקר כשיטת רש"י, וכן הביאו לשון הירושלמי (פ"א ה"א), אין מבוי פחות משתי חצירות "ואין חצר פחותה משני בתים". וכתבו דכן מוכח מפרק רבי אליעזר דמילה (שבת קלא.) וכן משמע קצת לקמן (ע"ב) בעובדא דאיבות בר איהי.

קפט תוס' ד"ה עד שיהו בתים וחצירות וכו', בסה"ד לשוינהו חדא על ידי ערוב. הקשה הרש"ש על לשונם "על ידי עירוב", דהא רב אסור

הדרה היומית

מסכת עירובין דף עד – דף עה

יב סיון – יג סיון התשע"ג

הכנסת שבעיר יאסרו על כל העיר את עירובן, אלא על כרחך כנ"ל, עוד כתב דזהו ממש הדין שבשולחן ערוך (סימן שס"ג לא) באם פנימיים העמידו לחי באמצע המבוי, והחיצונים לא העמידו לחי, אלו שמן הלחי ולפנים מותרים, אף שהחיצונים עוברים דרכם.

רב גמ', ולא זו אף זו קתני. הקשה הריטב"א דהוי למימר זו ואין צריך לומר זו, דהיינו דברישא איירינן ברגל המותרת, דעירבה הפנימית ולא עירבה חיצונה שהחיצונה אסורה, דהיינו זו, ואין צריך לומר בגוונא דהפנימית אסורה שאוסרת משום רגל האסורה, ותיירץ דצריך לומר כמו שכתב רש"י ד"ה לעולם ר"ע, דהגמ' מדברת לגבי הסיפא ששם גם כתוב רגל המותרת, דהיינו עירבה זו לעצמה וזו לעצמה שהפנימית מותרת במקומה ואפילו הכי אוסרת, אמנם כתב הריטב"א דבדין הוא שהגמ' היתה יכולה לשאול מהרישא הנ"ל דעל כרחך שהיא גם ר"ע [דהא הויא רגל המותרת] ואז היינו אומרים זו ואין צריך לומר זו, אלא דלא דייק ונקט לא זו אף זו דמרגלא טפי.

רג גמ', הא לא שכח שתיקן מותרות. הקשה היעב"ץ אמאי לא דייקין הא לא שכח פנימית מותרת וחיצונה אסורה, ותיירץ דאם כן היה צריך להשמיע רבותא ברגל מותרת שאוסרת, ותייתי אידך בקל וחומר, ועוד כתב דאין לדחות הקושיא באופן אחר דכבר אשמועינן ברישא רגל המותרת בשיטת רבי עקיבא, כיון דמכל מקום שכח איצטריך ליה.

רד תוס' ד"ה מתיב וכו'. ק"ק דהו"ל לאקשוויי וכו'. וכתב בהגהות רבי אלעזר משה הורוויץ, דאפשר משום דאיכא לאוקמי בעירבו יחד ונתנו עירובן בפנימית.

רה תוס' ד"ה אלמא רגל המותרת וכו'. הא דלא מוקי בעשתה דקה וכו', ובתוס' הרא"ש תירץ עוד, דאי איירי בעשתה דקה, אפילו היתה של רבים נמי לא היתה אוסרת, דכיון דאיכא דקה אין לחלק בין רגל המותרת לרגל האסורה.

דף ע"ה ע"ב

רו גמ', עד כאן לא קאמר רבי עקיבא הכא אלא בשתי חצירות זו לפנים מזו וכו'. כתב הר"ן דלאו דוקא נקט ב' חצירות זו לפנים מזו, דהוא הדין נמי בשתי חצירות ופתח אחד ביניהם באופן שעירבו, שהרי כל הענין בפנימית וחיצונה זה מחמת שהעירוב מרגיל את החיצונה לפנימית, ואם כן הוא הדין בשני חצירות ופתח ביניהם באופן שעירבו, שעל ידי העירוב מורגלים כל אחת בשניה ואסרן אהדדי ומתוך שאוסרין מבטלין. [וכן משמעות רש"י ד"ה דאסרן אהדדי שכתב וכי אמרי אנא בשתי חצירות ופתח ביניהם "ולא עירבו"]. אלא כיון דעסקינן בשתי חצירות זו לפנים מזו נקט האי לישנא.

ריז גמ', אמר רב יוסף תני רבי היו ג' אסורים. וביאר רש"י בד"ה אמר רב יוסף וכו', דהיו רק ב' חצירות אלא שבאחת מהן היו שניים, ובאחת היה אחד ובסך הכל ג', וכן משמעות תוס' ד"ה ואני קורא אולם הרי"ף (כג: מדפי הרי"ף) וכן הרמב"ם (פ"ד מהל' עירובין הכ"ג) ביארו, דאיירי בג' חצירות ויש בכל חצר ישראל אחד.

ריח גמ', אמר רב יוסף וכו' רבים ברבני איחלף לי. כתב במראה כהן דודאי רב יוסף לא אמרו בשם רבי, ועל כן רב ביבי נמי אמר לא תציתו ליה, והוכיח זאת מהא דלעיל (סה:): רב יוסף עצמו טובר דרבי סבירא ליה כר"ע, דאפילו רגל המותרת במקומה אוסרת שלא במקומה, ואם כן אפילו יחיד בחיצונה ויחיד בפנימית אסור, ואם כן ודאי שרבי לא אמר והאיל ואני קורא בה רבים בחיצונה, כיון דלא בעינן רבים. וסיפא

מלשון השולחן ערוך שם, שלענין לטלטל מביתו לבית חבירו שפיר מהני העירוב, ורק להוציא לחצר דרך המבוי אסור, וכן דייק מלשון רש"י לקמן (עה). ד"ה אסור לעשות, וכתב שכך מסתבר, שהרי כל החשש הוא שמא יסמוך הישראל על זה וידור במקום עכו"ם, ולא שייך רק אם יהיה מותר לטלטל בחצר אבל אם יהיה מותר רק בבית, עדיין הוא מסתפי כיון שבחצר הוא יחידי במקום עכו"ם, וכתב שכן דעת הרשב"א בעבודת הקודש. אולם הביא דהריטב"א אסר גם בבית, ושכן כתב המאמר מרדכי מסברא דנפשיה, ונשאר בצריך עיון.

קצו תוס' ד"ה מבוי שצידו וכו', פירוש בתים וחצירות, הב"ח והמהרש"ל הגיהו בתים וחצר, וביאר השפת אמת כיון דעתה קאי למסקנא לקמן (עה). שהטעם הוא דאסור לעשות יחיד במקום עובד כוכבים, אולם הקשה דאם כן למה לי בתים וחצר והרי סגי בבית או חצר גרידא.

קצו בא"ד, ור"י פירש וכו' דיש לחוש שיבטח זה הדר וכו' וזיקנו הכותי. הקשה המהרש"א הרי הטעם שאסרו לערב הוא לא שמא יזיקנו אלא שמא ילמוד ממעשיו, וגם בפתחים שמירתת הנכרי להזיקו, עדיין איכא למיחש שמא ילמוד ממעשיו, ועל כן כתב כפירוש ר"י המובא ברא"ש (סימן כא) (וכן מצא במרדכי ישן) דדוקא נקט חלונות, דבחלונות המירתת ולא מירתת תלוי בעירוב, שאם יערבו אינו מירתת, ואם לא יערבו מירתת, ואסרו עליו לערב על מנת שירתת ולא ידור שם, אבל בפתחים אפילו אם אי אין מערבין, שכיח דדייר ולא מירתת, ומשום הכי לא אסרו לו לערב, דאף אם לא יערב שכיח דדייר דלא מירתת.

קצו תוס' ד"ה הוה אמינא וכו'. ועי"ל דה"א וכו' וקאמר דעל ידי חלונות שיפתחו למבוי לא יועילו וכו' אלא בפתח גמור. כתב המהרש"א דלפי זה ניחא דנקט חלונות דווקא, ומיהו לא מירשב לשון פתחים לפי זה.

דף ע"ה ע"א

קצט רש"י ד"ה ה"ג ואי מהכא וכו'. כלומר וכו' אבל בתים לא ידענא כמה לכל חצר. כתב בהגהות רבי אלעזר משה הורוויץ, ד"הלא ידענא הוא אי סגי בתרי בתי או דבעינן יותר, אבל ודאי ליכא צד דסגי בחד, דאם לא כן מאי שייטא דעירוב חלונות לכאן, והיה צריך לומר דבגוונא דצידו אחד נכרי ואחד ישראל, לא מהני לחי וקורה, אלא ודאי שעל כל פנים ב' בתים בעינן.

ר רש"י ד"ה עובד כוכבים עובד כוכבים וכו'. השתא ודאי מפרש למילתיה דרב וכו'. הריטב"א הביא את שני הפירושים שברש"י, וכתב דיש מקשים על הפירוש האחרון ומנא ידעינן דמשום האי הוא דקאמר עובד כוכבים זמנא אחרינא, דילמא העובד כוכבים, השני היינו ללמדנו דדירת עובד כוכבים לא שמה דירה, ותיירץ דאיהו בהדיא שמע מבוי שצידו אחד עכו"ם וכו', ואסור לעשות יחיד וכו', אלא שלא ידע למה טרח לומר את שניהם, ולא סגי במה שאמר מבוי שצידו וכו' וממילא ידעינן שהטעם הוא דאסור לעשות יחיד וכו', אבל השתא הבין שצריך דוקא לומר תרי זימני לאפקי שאין הטעם משום בתים וחצירות.

רא מתניתין החיצונה ולא הפנימית שתיקן אסורות. פירש רש"י דהויא פנימית רגל האסורה במקומה, ואוסרת בדריסת רגלה על החיצונה, וכתב רבינו עקיבא איגר דדוקא בגוונא ב' חצירות זו לפנים מזו שכל עיקר דריסתם דרך החצר החיצונה, ודבוקים זה בזה, אמרינן דדריסת רגלם אוסרת על החיצונה, אבל במקום שדר בעלמא, רק עובר בחצרו כדי לילך למקום אחר אינו אוסר, והוכיח זאת, דאם לא כן, אם יש כפר הסמוך לעיר שלא עירבו, וקנו להם מקומות בבית הכנסת שבעיר, כשבאים לבית

הדרה היומית

מסכת עירובין דף עה – דף עו

יב סיון – יג סיון התשע"ג

רש"י (ר"ט) גמ', התם ספק יממא ספק לילא לא מינכרא מילתא. פירש רש"י (בד"ה לא מנכרא מילתא), דכיון שאינו ניכר, לא הוה מילי דרבנן כי חוכא ואיטלולא, מה שאין כן בבתיים הוה כי חוכא ואיטלולא וניתן פה לצדוקים לרדות, והריטב"א כתב דבספק יממא ספק לילא אפשר לתלות גם בשניהם, כי מקצתו מן היום ומקצתו מן הלילה, אבל הכא אי אפשר לרוך את אותו בית בשני דינים, שיהיה גם בית דירה גמור, וגם בית שער, ובמהר"ץ חיות נראה שהבין גם בדברי רש"י כדעת הריטב"א [וצ"ע].

פרק חלון

א) מתניתין, חלון שבין ב' חצירות ד' על ד' וכו'. בשולחן ערוך (סימן שע"ב ד') כתב אין שתי חצרות יכולות לערב יחד, אלא אם כן יהא פתח ביניהם, או חלון שיש בו ד' טפחים על ד' טפחים ובביאור הלכה (שם ד"ה אלא א"כ יהא וכו') הביא מהחיי אדם (כלל עב), דמשמע שסובר שגם בפתח מועיל פתח קטן בשיעור ד' טפחים. אולם הביא דרבנינו חננאל (לקמן עח: בד"ה עוד שאלו חקק בכותל וכו') סובר שבפתח כיון שעשוי למיעל ולמפק בגויה תמיד צריך שיהיה מלא קומתו. וכתב הביאור הלכה שאף שרש"י והריטב"א לקמן פירשו הסוגיא באופן אחר, מכל מקום נראה שצריך לחוש לדעת ר"ח, דאפשר דלא פליגי עליה בזה, ומכל מקום הסיק, שגם לר"ח סגי בגובה עשרה טפחים, דזה שיעור פתח לענין מזוזה, ואפשר דזו כוונתם מלא קומתו.

דף ע"ו ע"ב

ב) תוס' ד"ה ורבי יוחנן אמר, וכו'. ועוד ריבוע בתוך העיגול כזה. ציור זה המובא בתוס' הובא במהרש"ל ביתר ביאור עיין שם. אולם המהרש"א כתב דתוס' הכא קיצרו בדבריהם וסמכו על מה שפירשו לעיל (נז) ד"ה כל אמתא וכו', ועיין שם בציור בתוס' והיינו שהריבוע הפנימי עומד באלכסון של הריבוע החיצון. וכן הוא בתוס' סוכה (ח: ד"ה ריבועא. ובע"א שם ד"ה כל וכו'.

ג) גמ', אמר רב נחמן לא שנו אלא חלון שבין ב' חצירות וכו'. מאי טעמא ביתא כמאן דמליא דמי. הרבינו יהונתן (כד. מדפי הרי"ף) על המשנה, ביאר דכיון שדרך הבית לשים ספסלים או תיבות סביבות הבית, הלכך גם למעלה מעשרה נחשב כלמטה וניחא תשמישתיה. ובמאירי כתב שאפילו שלא היה לזה כלים בבית, הואיל ובדרך כלל בבית יש כלים לסתם בני אדם הותר אף לו. ובמשנה ברורה (סימן שעב ס"ק לד) כתב לפי שהבית מקורה הרי הוא כמליא, ועל כן כאילו אין החלון גבוה עשרה טפחים, והחזון איש (צ"ו ס"ק כ') נסתפק, אם איירינן בבית של מקום פיתא ולינא, או בית המיוחד לדירה, וכתב דנראה דבמיוחד לדירה קאמר, וכתב דמהמשנה ברורה הנ"ל משמע שאפילו בית התבן וחצר, אם הם מקורים אמרינן דכמאן דמליא דמו, ולא משמע כן.

ד) גמ', בעא מיניה רבי אבא מרב נחמן לול הפתוח וכו', צריך סולם. פירש הריטב"א דהספק משום דבאמצע הבית לא ניחא תשמישתיה, ולא אמרינן כמאן דמליא דמי הלכך בעי סולם, עוד פירש הרבינו יהונתן (כד. מדפי הרי"ף) על פי מה שפירש לעיל, דביתא כמאן דמליא הוא, מחמת שדרך הבית לשים ספסלים ותיבות הבית, והיינו דוקא מסביב, ולא באמצע הבית שאין דרך שיהיה שם דבר בעולם.

ה) גמ', אמר רב יוסף בר מניומי וכו', אחד סולם קבוע ואחד סולם עראי אינו צריך. וכתב רבינו יהונתן (כד. מדפי הרי"ף) דישתמשו זה עם זה

דמתניתין דאם היו יחידים אין צריכים עירוב על כרחין דאתיא כרבנן. ר"ט) גמ', רבים ברבי איחלף לי. ביאר היעב"ץ שהיה רב בהול בדיבורו, והיה נדמה לרב יוסף שהוא הבליע את המ"ם של רבים, והביא שכן מצאנו בבבא קמא (קד:): שרבה הסתפק אם שמע מאביו יש תלמוד או תלמו, והיינו נמי דמחמת ריהטת הדיבור שנשמטה האות דל"ת, עוד כתב שמכאן ששמו של רבי יהודה הנשיא, הוא רבי בפתח באות הרי"ש ולא בסגול.

ר"י) גמ', אמר רבי אליעזר ונכרי הרי הוא כרבים. פירש רש"י שהגוי דר בפנימית, ושני ישראלים בחיצונה, ומשום הכי אסרת דריסת רגלו עליהם עד שישכרו, ולכן כתב רש"י דעל כרחיך שדברי רבי אליעזר הם רק לשמואל שמתיר באופן זה בישראלים, אבל לרב אדא אפילו ישראל נמי, וכתב הרא"ש (סימן כ"א) דלפי זה הלכה כשמואל, כיון דרבי אלעזר כוותיה ולא כרב אדא, ועוד, משום דהלכה כדברי המיקל בעירוב, אולם כתב דלשיטת הרי"ף והרמב"ם הנ"ל [הובאו באות ר], דרב אדא איירי בג' חצירות, אם כן רבי אלעזר אתי שפיר כרב אדא, דרבי אלעזר איירי בב' חצירות, ועיין ברשב"א שכתב בשם הראב"ד, דהכא נמי איירי בג' חצירות.

ריא) תוס' ד"ה נכרי וכו'. וי"ל כיון דישראל לא אסר נכרי נמי לא אסר דאין להחמיר בנכרי יותר מבישראל. בתוס' רבינו פרץ הוסיף, דכיון דטעמא הוי משום שמא ילמד ממעשיו, לא החמירו בגוי יותר וכו'. [ונראה כוונתו דכיון דהויא רק גזירה לא נחמיר יותר מישראל שהוא מעיקר הדין], אולם בתוס' הרא"ש הוסיף בקושיא שכיון שהטעם הוא משום גזירה שמא ילמוד ממעשיו, אם כן טעם זה שייך גם אם אינו כרבים, ותיריך דאף שיש חשש שילמד ממעשיו, מכל מקום כיון שאינו דר עם הישראל אינו אוסר, דעל כל פנים בעינן שידור עמו.

דף ע"ו ע"א

ריב) גמ', זה נעשה בית שער לזה וזה נעשה בית שער לזה וכו'. כתב הר"ן, דמיירי באופן שג' הבתים פתוחים גם לרשות הרבים, הלכך בעינן דוקא שיניחו עירוב באמצעית, דאם לא הניחו עירוב באמצעית לא נחשב בית שער, דלא נחשב בית שער אלא כשאין לפנימי יציאה אחרת, אבל על ידי שנתנו שם עירובם, וגילו בדעתם שקבעו שם שביתתם לאותה שבת, מקרי בית שער.

ריג) גמ', שם. במשנה ברורה (סימן שעט ס"ק א') על דין זה בשולחן ערוך כתב דקמשמע לן דאף על גב שבעלמא אם בית אחד לא נתן חלק בעירוב, הוא עצמו אסור טלטל, וגם אוסר על בני החצר, מכל מקום באופן זה שייך שאף אחד מהשלושה לא יתנו חלק בעירוב ואפילו הכי כולם מותרים.

ריד) גמ', שם. בשער הציון שם (סימן שעט ס"ק א') כתב דאפילו אם בכל ימות החול אין רשות לבני החצרות לעבור דרך הבתים, מכל מקום כיון שהניחו את העירוב בבית האמצעי, על כרחיך נתרצו הבתים שבצדדים, שבני החצירות יערבו דרכם בשבת כשירצו לאכול את העירוב.

רטו) גמ', זה נעשה בית שער וכו', אמצעי הוה ליה בית שמניחין בו עירוב. הדברי נחמיה הוכיח מכאן מה שכתבו תוס' לעיל (עב: ד"ה אבל וכו') בסופו, שבחדרים ועליות ממש, אין לחלק בין מוליכין עירובן למקום אחר לבין עירוב בא אצלן, שהרי הכא העירוב בא אצלן, ואפילו הכי רק האמצעית נחשבת לבית שמניחין בו עירוב, ולא הבתים הסמוכים לה, ואין מחשבים אותם לאחד.

הדף היומי

מסכת עירובין דף עו – דף עז

יג סיון – יד סיון התשע"ג

(יג) גמ', נותנין אותו לזה ששוח לארץ. כתב הריטב"א דלרבי יוחנן מיירי הכא בכותל רחב ד', דאי אינו רחב ד' לשניהם מותר להשתמש בו, אבל ברחב ד' אינו מקום פטור ולכן מותר רק לבני הרשות שניחא להם תשמישיתה. וכן פסק הרמב"ם (בפ"ג מעירובין הל' ט"ו). והקשה החזון איש (עירובין סימן צו (לב) אות כ"א) אמאי לא נימא באינו רחב ד' שיצטרף רוחבו להדי רוחב החצר, דרק כותל שתשמישו שוה לשתי החצירות אמרינן דאם אין בו ד' הרי הוא מקום פטור, אבל הכא שכל הכותל הוא רק ביחס לחצר הנמוכה שלצידה הוא גבוה עשרה טפחים, אם כן החצר והכותל רשות אחת ובדין הוא שיצטרפו, וכתב דאפשר דהכותל הוא רשות אחת גם ביחס לרשות היחיד השניה שלצידה הוא נמוך, והוא מדין חורי רשות היחיד, דמה שהוא נמוך מעשרה טפחים משווי ליה חורי רשות היחיד, ומשום הכי אינו בטל רק לרשות שהוא גבוה ממנה, אלא גם לרשות השניה הנמוכה ממנו.

(יד) גמ', שם. כתב המגיד משנה (פ"ג מעירובין הל' ט"ו) דלחצר שניחא לה התשמיש שרי לטלטל אף מהבית לכותל דהוי רשותה, ולחצר דלא ניחא לה התשמיש אסור לטלטל אפילו מהחצר לכותל, וביאר המגן אברהם (סימן שע"ב ס"ק י"ב) שאסור לחצר השניה (שלצידה הכותל גבוה עשרה) להשתמש על הכותל אפילו בכלים מהחצר, כיון דלחצר השניה הוי הכותל רשותה ושרי להשתמש אפילו מהבית, והשתא אם יהיה שרי לחצר השניה נמי להשתמש מהחצר לכותל יהיה רשות שניהם שולטת במחיצה ויאסר הראשון להוציא מהבית לכותל, ולכן נותנים הרשות לזה שנוח לו להשתמש [והיינו מי שלצידו הכותל נמוך] שישתמש רק הוא. והמשנה ברורה (סקנ"ב) כתב מהאבן העוזר דהרשב"א סבירא ליה דמותר לבני החצר השניה נמי להוציא מהחצר לכותל.

(טו) גמ', אי לא אהני אפילו כנגד המיעוט נמי לא. הרשב"א כתב הטעם, דכיון שאין רחב ד' לא ניחא תשמישיתה לעלות על זה ומשם להשתמש בכותל, ולפי זה פירש מה שתירצה הגמ' כגון שעקר חוליא מראשו, דהשתא אפילו שפחות מד' ניחא תשמישיתה, ועוד כתב הרשב"א דאפילו בדאיתא במיעוטו ארבעה, מהני דווקא אם הכותל רחב ארבעה דראוי הוא לעלות עליו ולהשתמש בו, אבל בפחות מרחב ד', אין ראוי להשתמש בכלו והוי מיעוט רק כנגדו, ובסוף דבריו מצדד שאין צריך שיהיה רחב ד', עיין שם. אמנם התוס' לקמן ע"ב ד"ה אם יש כתבו, דבעינן שתהיה האי צטבא ד' על ד', ומשמע מדבריהם דלא בעינן שיהיה כל הכותל רחב ד'.

(טז) גמ', אמר רבינא כגון שעקר חוליא מראשו. כתב הריטב"א דיש מקשים אמאי שרי בכהאי גוונא דאין במיעוטו ארבעה להשתמש כנגד המיעוט, הא הוי פרוץ במילואו למקום האסור לו, והיינו שאותו מקום שכנגד המיעוט פרוץ במילואו לשאר פני הכותל האסורים בשימוש. ותירץ דכיון שהכותל הוא מקום חלוק בפני עצמו מרשות חבירו ואותו המיעוט אין נוח תשמישו, לא חיישינן למה שפרוץ במילואו.

(יז) גמ', לא צריכא דחבריה בארעא. מבואר בגמ' דלא מועיל יחוד למעט אלא בעינן חיבור לקרקע. והרשב"א מביא מהירושלמי, דדווקא בכלים בעינן חיבור בקרקע, אבל דבר שאינו כלי כגון אבנים סגי בייחוד שמייחד אותם שם והוי מיעוט. והריטב"א מצדד דהבבלי חולק על זה.

(יח) גמ', והתנן הטומן לפת וצנון וכו'. הקשה הרשב"א (לקמן ע"ב) אמאי לא הביאה הגמ' ראייה מיניה וביה מברייתא דפגה שהטמינה וכו', דמבואר דאף על פי שנוטל הפגה ועל ידי זה מנער התבן, שרי. ותירץ דכשיש לו אוגנים הוי מדובק טפי מהגחלים על החררה, ודמי טפי ללפת

בדרך שלשול ובדרך זריקה, העליון לתחתון בדרך שלשול, כאדם הדולה מבור, והתחתון לעליון בדרך זריקה.

(ו) מתניתין, נפרצה הכותל עד עשר אמות וכו'. בתוס' יו"ט כתב ונשאר מהכותל משהו וכו' או מצד אחד, וכתב הרש"ש, דהתוי"ט נתן מקום לטעות בקיצורו, שאף מצד אחד סגי במשהו, וזה אינו דמצד אחד בעינן דווקא רחב ד' טפחים.

(ז) גמ', לא יזיז בו אפילו מלא נימא. תמה הרש"ש איך יתכן שיהיה יותר חמור אפילו מרשות הרבים שמותר לטלטל ד' אמות והכא לא יזיז. ועוד הקשה דבשבת (קל). שיטת רב גופיה, שמבוי שלא נשתתפו בו אין מטלטלין בו אלא ד' אמות.

(ח) מתניתין, כותל שבין שתי חצירות גבוה עשרה ורוחב ארבעה מערבין שנים וכו'. כתב רש"י דמשום סיפא נקט ארבעה, דלענין מחיצה ברוחב כל דהו סגי, וכן כתב הרשב"א, והוכיח זאת מקושית הגמ' "אין בו ארבעה מאי", דלמה לא השיבה הגמ', דאין בו ארבעה מערבין אחד. ועיין שם שמאריך להוכיח זאת. וכן כתבו הריטב"א והר"ן.

(ט) תוס' ד"ה ובלבד. וליכא למימר דעל גבי הכותל וכו' חשיב כקרפף וכו'. והרשב"א כתב דעל גבי הכותל חשיב גג, וכתב עוד דבגג שרי לטלטל מגג לחצר, אפילו לדעת רבי מאיר דסובר דגגים רשות לעצמן וחצירות רשות לעצמן, מכל מקום היכא דהו דחד גברא, או דתרי גברא ועירבו, שרי.

(י) גמ', לא יזיז בו אפילו כמלא נימא. הקשה רבינו יונה מאי שנא דבכרמלית וברשות הרבים מותר לטלטל מתחילת ארבע לסוף ארבע, ותירץ דהתם פחות מארבע אמות חדא רשותא הוא, אבל הכא הווי רשותם דתרווייהו בכל טפח וטפח.

דף ע"ז ע"א

(יא) גמ', עולין אין מעלין לא. הקשו התוס' בד"ה עולין, מאי סלקא דעתיה, הא וודאי רבי יוחנן מיירי דווקא בלית ביה ארבעה, והר"ן תירץ, דלשון המשנה משמע דהתנא אתא לאשמועינן התיירא, דנקט אלו עולין מכאן ואוכלין, ולא אמר "היו בראשו פירות לא יוריד אותן למטה אלא אלו עולין" וכו', וכיון שמחזר לאשמועינן התיירא, אם היה מתיר בלית ביה ארבעה להוריד הפירות למטה, הרה ליה לאשמועינן התיירא, דהווי חידוש גדול יותר, דשרי אפילו להוריד מהכותל ולהעלות למעלה, ותירצה הגמ' דאדרבא, מה דנקט התנא דאפילו ברחב ארבעה אלו עולין מכאן ואוכלין הווי חידוש טפי, דאף על פי שאסור להוריד מכל מקום מותר לעלות ולאכול.

(יב) תוס' ד"ה ברשויות דרבנן. בפרק כיצד משתתפין וכו' מסיק דזעירי אמרה. הקשה המהרש"א מאי קשיא הא לפי מה שכתבו התוס' בד"ה הכא, דרב החמיר יותר בשתייהם רשות אחת ולא עירבו, מהיכא דהיה מקום פטור בין רשות היחיד לכרמלית, שמותר לבני שתי הרשויות לכתף עליו, ובלבד שלא יחליפו, משום דבכהאי גוונא לא עשו חזוק, ואם כן לרבי יוחנן נמי מאי טעמא בעי לאוקמא כזעירי, נימא דהתם יודה שמותר, והכא מחמיר, ותירץ דלרב ניחא האי סברא, דאיהו מחמיר טפי היכא דתרווייהו הוו רשות היחיד, כיון דאיכא למטעי טפי לטלטל מרשות היחיד אחד לאחרת, מהיכא דהווי שתי רשויות וליכא למטעי כל כך, אבל לרבי יוחנן דבשתיהן רשות היחיד נמי אסרו להחליף משום דעשו אותו כשל תורה, קל וחומר דמרשות היחיד לכרמלית דהווי שתי רשויות ודמי טפי לשתי רשויות דאורייתא שאסור.

בעליונה ארבעה ואין בין זה לזה שלשה ממעט, אמנם הרשב"א סובר גם כן כהרמב"ם דמיעוט באויר שמייה מיעוט, ויישב זאת גם לגרסתנו, מה שאומרת הגמ' דאם יש בעליונה ארבעה היינו בצירוף התחתונה, (וכדהובא באות הקודמת) ולכן צריך שלא יהא בין זה לזה שלשה. ועיין בבניאר הלכה (שעב ס"א ד"ה ואין) שכתב שגם הר"ח בענינא דזיו בסוף דבריו סובר דאויר ממעט וכן מוכח מהראב"ד (בהשגות בהלכה ו') דסובר הכי וכמו שכתב בעצי אלמוגים וסיים דצ"ע למעשה.

כה) גמ', שם. כתב הרא"ש בשם הר"מ (סימן ד'), דדברים אלו מועילים לענין טלטול מן הכותל לחצר למיהוי נחא תשמישיתה, אבל לא מהני למיהוי פתח, דהיינו דאם עשה גם חבירו כן מהצד השני, לא חשוב כפתח ואין מערבין אחד, כיון שאין האיציטבא מגיעה עד ראש הכותל, אבל הרמב"ם (פ"ג מעירובין ה"ו) כתב להדיא דמערבין אחד אם רצו. וכן כתבו הר"ח והרשב"א.

דף ע"ח ע"א

כו) גמ', זיו היוצא מן הכותל ד' על ד'. משמע דבעינן רחב ד' על ד' כדי למעט, ולפי זה הקשה המהרש"א (לעיל בתוס' ד"ה אם יש) על רש"י, שכתב לעיל דסולם ואיצטבא ממעטין אפילו אי אין ברחבם ד', דהכא מבואר דבעינן ברחבו ד'. וחילק, דהתם סמך האיציטבא לכותל עצמו והלכך אין צריך רחב ד', אבל הכא סמך הסולם לזיו ולא לכותל גופיה, והלכך צריך שיהיה הזיו עצמו רחב ד' על ד' להיות פתח לכותל.

כז) גמ', שם. והניח עליו סולם כל שהוא מיעוט. רש"י מפרש דעל ידי הסולם הוי מיעוט, והוא לשיטתו דסובר דבלא הסולם הוי מיעוט באויר ואינו מיעוט (כמו שכתב לעיל עז: ד"ה אי נמי), אמנם הרשב"א דסובר שמייעוט באויר שמייה מיעוט (עיין לעיל אות כד) מפרש הכא, דאם הניח עליו סולם הזיו אינו ממעט כיון שיש עליו סולם שממעט משטחו, והוי כמו שאין בו ד' על ד', והסולם עצמו נמי לא ממעט כיון שאין בו ד' על ד', ומפרש לפי זה את ההמשך, "אבל אית ביה בהדיא ארווחי ארווחיה" דכיון שהניחו בצידו לא גרע כחו של זיו, וכן פירש הראב"ד בהשגות, (פ"ג הלכה ו').

כח) גמ', כותל עשרים צריך שני זיזים להתירו. כתב הריטב"א דמיירי בעשרים שוחקות, דאם מיירי בעשרים מצומצמות הא אף במניה זיו כל שהוא סגי, דלא נשאר עשרה למטה ולא עשרה למעלה, דהא הזיו עצמו ממעט, ומסתימת השולחן ערוך (שעב, יב) לא משמע כן, דסתם שאם הכותל גבוה עשרים צריך שני זיזים, ולא פירשו בעשרים שוחקות. נויכתן דסבירא ליה דמודדים גובה עשרה עד גג הזיו והיינו עד המקום שעליו משתמש, ועובי הזיו עולה לחשבון היה, ואם כן צריך שני זיזים אפילו בעשרים מצומצמות דיש עשרה טפחים עד גג הזיו אם מניחו בתוך עשרה באופן שסוף עביו בסוף עשרה, ועשרה טפחים למעלה ממנו עד סוף הכותל (י.צ.ב.).

כט) גמ', בור וחוליתה מצטרפין לעשרה. כתבו התוס' בשבת (צט: ד"ה לאחרים, דבני רשות הרבים שהכניסו מרשות הרבים לחוליא אינם חייבים, כיון שאין החוליא עצמה גבוהה עשרה, וביאר החזון איש (סימן ס"ב סק"ג), (הובאו דבריו בעלון 95 אות נו) הטעם, משום שאין החוליא עצמה גבוהה עשרה, לא הוי על גבה רשות היחיד, ואף על פי שהיא עושה מחיצה לאחרים (והיינו לתוך הבור) וקיימא לן בשבת (שם) דכל העושה מחיצה לאחרים, לעצמו כל שכן, הכא אין הגובה החיצוני עושה מחיצה אלא הגובה הפנימי. וכתב שם, דלפי זה היכא דאין ברחבה ד'

וצנן שטמנן באדמה שהם כורועים ומדובקים ומחוברים היטב בקרקע, וכן כתבו התוס' בשבת (נא.) ד"ה מקצת, (הנמשך מדף נ:).

דף ע"ז ע"ב

יט) רש"י ד"ה מקצת. משום שבת נקט ליה. התוס' בשבת (דף נ: ד"ה מקצת) מביאים מהערוך (ערך לפת) דממנו משמע דמשום כולוהו נקט, שפירש בשם רב האי גאון דלא גרסינן "מקצת עליו מגולים" אלא "מקצתם מגולים", וביאר דאם מקצתם מגולים אין זו זריעה, אבל אם האמהות טמונין בקרקע והעלים מגולים הרי זו זריעה וחושש משום כלאיים ושביעית.

כ) גמ', אינו חושש לא משום כלאיים. התוס' לעיל בע"א ד"ה הטומן כתבו דהטעם שאינו חושש משום כל הנך, דמיירי שלא השרישו. והריטב"א כתב דלענין כלאיים אפילו אם השרישו אינו חושש, כיון דמיירי שזרעם אגודה שאין דרך זריעה בכך, ובסוף דבריו כתב דמיירי בלא השרישו, כהתוס', ואף על פי כן ההיתר דווקא בשזרען אגודה, אבל אם זרען כדרך זריעה הוו כלאיים אף דלא השרישו, משום דמכל מקום הוסיפו מלחלוחית הארץ, והוכיח זאת מדינא דמעביר עציץ נקוב בכרם דאם הוסיף מאתניים נאטר, אף על פי שלא השריש והתוספת היא רק מלחלוחית הקרקע.

כא) גמ', התם כובדו קובעו. פירש רש"י דלא משום איסור אלא משום דקשה לטלו. והרשב"א כתב בשם הראב"ד והר"ח דפירשו שמשום כובדו אסור לטלטלו, וכעין דמצינו בשבת (קיג.) גבי כלי קיואי, נומה שרש"י לא רצה לפרש כן, יש לומר דלשיטתיה אזיל, דהתם בשבת פירש בד"ה מהו דטעם המוקצה בכלי קיואי, דמשום כובדם אינם ראויים לתשמיש אחר, והוו כלי שמלאכתו לאיסור, ומבואר דהטעם הוא משום דעל ידי הכובד נעשים כלי שמלאכתו לאיסור, ולא משום דעצם הכובד גורם להם דין מוקצה, ועל כל פנים מתבאר מדבריהם דגם היכא שאין קובעו שם לעולם אלא לשבת בלבד מהני האי טעמא, דהא לשיטתם הטעם שמתבטלים שם משום האיסור לטלטל בשבת, וחזוין דהקביעות לשבת בלבד מהני. וכן פסק בשער הציון (שע"ב ס"ק מב) בשם הרשב"א.

כב) גמ', אבל הוי כותל מופלג ארבעה וכו'. עיין רש"י, וכן כתב הריטב"א דכיון דשניהם יכולים ללכת על הכותל הוו שני הסולמות כפתח גמור, עוד כתב לפרש באופן אחר, דהוי כשתי חצירות הפתוחות לגג שמעברים יחד דרך הגג, אף על פי שאין שני הפתחים מכוונים זה כנגד זה, וכתב דשני הפירושים נכונים. והרשב"א כתב דהפירוש השני יותר נכון. ולשון השולחן ערוך (שע"ב סעיף ח') "עדיין חשובים כפתח", משמע טפי שפירש כהפירוש הראשון, דנדכתב דהוי כפתח משמע דפירש דחשיב כפתח גמור ולא הוי רק כב' חצירות פתוחות לגג א'.

כג) גמ', אי נמי אין בשליכה התחתונה ארבעה ויש בשליכה העליונה הארבעה. הרשב"א כתב דרש"י פירש דהעליונה לבדה יש בה ארבעה, ואיהו פירש דאף אי איכא בעליונה לבדה פחות מארבעה, אבל בצירוף התחתונה איכא ארבעה, סגי, דכיון דאין ביניהם ג' אמרינן לבוד, והוה כאיצטבא אחת עקומה.

כד) רש"י ד"ה אי נמי אין בה וכו', בסוה"ד ומיעוט באויר לאו שמייה מיעוט. והמגיד משנה כתב דהרמב"ם (פ"ג מעירובין הל' ה' ו') סובר דמיעוט באויר מהני, ולפי זה אם יש בעליונה ארבעה אף על פי שאין בתחתונה ארבעה, ממעט, ועל כן כתב דעל כרחק בעינן למימר דלא היתה להרמב"ם הגירסא שלפנינו "אם אין בתחתונה ארבעה ויש

הדרת היוזמי

מסכת עירובין דף עח

טז סיון התשע"ג

כתב הרשב"א דרבי אומר כן רק לגבי עירוב דכיון שעירוב הוא לדבר מצוה לא גזרו לגבי עירוב משום שבות, ואם כן הקשה הא עירוב חצירות אינו לדבר מצוה, ואמאי שייך כללא דרבי בהא, וביאר דעירוב חצירות נמי מצוה היא, והראיה מהירושלמי שהיה מעשה באשה שהיתה רבובה (פירושו, היתה מריבה) עם חבירתה, ושלחה עירובה ביד בנה ונסבתיה וגפפתיה ונשקתיה, אתא אמר לה לאימיה, אמרה הכין רחמה לי, מתוך כן עשו שלום, והדא הוא דכתיב וכל נתיבותיה שלום. והמאירי מוסיף סברא דראוי לחסידים לערב, שמא ישכחו ויוציאו מזה לזה, ולכן לא גזרו עליו בין השמשות.

ל(ה) גמ', שם. הקשה בשו"ת הגאון רבינו עקיבא איגר (בתשובה סימן י"א), מאי טעמא יהי לן דכל שהוא משום שבות לא גזרו עליו בין השמשות, הא מכל מקום לא הוי פתח לכולי יומא, וכתב דהמגן אברהם (סימן שעב ס"ד) רמו לסימן שע"ד, וכוונתו, דעירב בפתח ונסתם מהני, דשבת כיון דהותרה הותרה, וכתב דלא דמי, דהכא מעיקרא האילן עומד להאסר בשבת ובכהאי גוונא לא אמרינן כיון שהותרה הותרה, כמבואר בסימן שסה ס"ז בהג"ה, גבי מחיצה שעומדת להסתר, דל"א בה הואיל והותרה הותרה, ותיריך, דכיון שהוא פתח הוא גמור אלא דאריא רביע עליה, הלכך מהני הא דראוי לשימוש בבין השמשות לומר שבת הואיל והותרה הותרה, ולא יחשב כעומד ליסתם, ועיין שם שכתב נפקא מינה בזה.

ל(ו) גמ', אילן מותר ואשרה אסורה. ביאר הרשב"א החילוק, דאילן היינו טעמא לפי שפיתחא הוא ואריא הוא דרביע עליה, וכשתסתלק שבת יסתלק האיסור ולכן הוי פתח, מה שאין כן אשרה, אסורה גם בחול ולכן אבד מזה שם פתח, ואפילו באשרה דלאו דמשה. [היינו דלא מבעיא באשרה דמשה שאי אפשר לבטלה, אלא אפילו אשרה דלאו דמשה שיש לה ביטול, השתא מיהו דלא ביטלה אסורה גם לחול ואריא כי האי מבטל שם פתח].

ל(ז) גמ', כל שאיסור שבת גרם לו וכו'. ביאר הלבוש (הובא במשנה ברורה סימן שעב, טו) דכיון שהאיסור בא מכח שבת, אינו יכול להתיר דבר לשבת, דהוי ליה תרתי דסתרי, והרשב"א פירש, דאילן שאסור מחמת שבת אין לו שום צד היתר בשבת, אבל אשרה יש צד היתר בשבת על ידי שיבטלה, ולפי זה כתב דכל מה דמהני אשרה הוא דווקא באשרה דלאו דמשה דמהני לה ביטול. [ולסברת הלבוש מהני גם אשרה דמשה, כיון דאריא הוא דרביע עליה ואין צריך שיהיה אפשרות להיתר].

ל(ח) גמ', כל שאיסור דבר אחר גרם לו מותר. הקשה הריטב"א, הא אשרה היא אילן, ואם אילן אינו פתח האריך יתכן דאשרה היא פתח, הא אסורה אף משום אילן, ותיריך דאשרה לאו דווקא, אלא עץ של עכו"ם שהיה נעבד, והטור (סימן שעב) העמיד סוגיין בעץ יבש, ושרי לעלות עליו דלא שייך לגזור שמא יתלוש, וכן הוא בשולחן ערוך (סימן שעב ט"ו). והקשה המגן אברהם (ס"ק כ"ו), הא דעת השולחן ערוך גופיה (סימן של"א) שאסור לעלות גם על אילן יבש, ותיריך הגר"א (שם) דהיינו דווקא משום סייג וגדר שלא יבואו לעלות בשאר אילנות. ורבינו עקיבא איגר (כאן) תמה על קושית הריטב"א דבאשרה לא שייך כלל חשש דשמא יתלוש, דכל החשש הוא רק שמא ישכח דהוא שבת, אבל באשרה גם אם ישכח ששבת לא יתלוש ממנה, דהא אסור ליהנות ממנה גם בחול, וכתב דאולי יש לומר דלא פלוג רבנן בין אילן כיון דלא ניכר עליו שהוא אשרה.

ל(ט) גמ', שם. הרמב"ם פוסק (בפ"ג מעירובין הל' ח') דאילן הוי פתח

ובעינן לצירוף עובי החוליא בשביל שיהיה רוחב ד', אם אין בגובה החוליה עצמה עשרה, אינה רשות היחיד, כיון שאין כאן מחיצה עשרה לפי מה שכתבו התוס', ואינו עושה מחיצה לא לו ולא לאחרים. מיהו הרשב"א והריטב"א כאן כתבו, דאף על פי שאין החוליה גבוהה עשרה הוי רשות היחיד, והריטב"א מצד דאין צריך אפילו גובה שלשה, דאע"ג דפחות משלשה כלבוד דמי מכל מקום הכא הוי רשות היחיד, כיון שמצטרף עם החוליה. והחזון איש שם הביא מהרשב"א בספר עבודת הקודש, דכתב דאם יש בגובה החוליה ג' הוי רשות היחיד, וביאר החזון"א את דבריו בשני אופנים, או דהוי חורי רשות היחיד, (וכן מפורש ברשב"א בשבת (צט):) הבאו דבריו בעלון 95 אות נז), או משום דעושה מחיצה לבור.

ל(י) תוס' ד"ה רב יוסף אמר וכו'. שהרי אם לא היה הסולם וכו'. ביאר הרש"ש דהתוס' רצו להוכיח בזה, שלא יתכן לומר שהסולם מתרחק מראש הכותל רק כפי השיעור שאתה פוחת מ"ד טפחים, [דהיינו דאם סולם של י"ד טפחים מגיע לראש הכותל שגבוה עשרה טפחים, ממילא סולם של י"ג ושליש יגיע לגובה י"ג ושליש], דלפי זה סולם של עשרה טפחים צריך להגיע לגובה עשרה טפחים, וזה אי אפשר דהא אם נרחיקהו עשרה טפחים מהכותל, יפול למטה לארץ, ועל כרחך שאין השיעור שנפחות מ"ד טפחים שוה להפרש שמראש הסולם לראש הכותל.

ל(יא) גמ', סולם מכאן וסולם מכאן וכו'. פירש רש"י ששני הסולמות בצד אחד ובעי לצרפן והקשין שביניהם משלימין השיעור. והרמב"ם (פ"ג ה"ז) פירש דשני הסולמות היינו שיש סולם אחד מכאן ואחד מכאן בחצר השניה, ובין שניהם מחיצה של קשים [ועליה נשענים הסולמות], דבכהאי גוונא אי אפשר לשתי החצרות לערב יחד כיון שאין הסולמות ראויים לשימוש, דאם יעלו בהם תיפול המחיצה, ופשיט ליה דלא מהני, והדר נסתפק מה הדין במחיצה שכולה של קשים חוץ ממקום קביעות הסולמות שהוא של אבן, ויש לסולמות על מה שיסמוכו. ופשיט ליה דמהני, דמחיצה של קש הוי מחיצה, והסולם נמי הוי סולם שמועיל לעירוב כיון שאפשר לעלות בו.

דף ע"ח ע"ב

ל(ב) תוס' ד"ה חקק. כגון שהכותל עב וכו'. פירש בתוס' הרא"ש דהוקשה לתוס' אמאי מהני חקק, הא חווקי הסולם מופסקים מהכותל על ידי עובי אחורי הסולם המחבר אותם, ומה שכתבו התוס' "ואיירי בכותל משופע" משמע דלא היה סגי להו בתירוצם דמיירי בקרן זווית ליישב הקושי הזה כיון שיש מרחק בין הסולם לכותל על ידי שיפועו, אמנם התוס' הרא"ש כתב, דכיון דמיירי בקרן זווית אתי שפיר דהסולם מחובר לחקק שבכותל שלידי אף על פי שהוא משופע.

ל(ג) תוס' ד"ה אמר ליה, ור"ת מפרש וכו' שלא ישאר מן הסולם עד ראש הכותל עשרה. עכ"ל. המהרש"א דדבריהם ניחא לפי מה שכתבו לעיל דבסולם קבוע אין צריך שיעור עד ראש הכותל, אמנם לפי מה שדחו התוס' ואמרו שגם בסולם קבוע צריך שיעור עד ראש הכותל, צריך ביאור אמאי כאן מהני, דדוחק הוא לומר שהיה ד' על ד' בשליבה העליונה. והרש"ש ביאר דבריהם דמיירי שהסולם עצמו מגיע עד ראש הכותל, ורק החקיקה מגעת רק עד תוך עשרה מראש הכותל למטה, וכתב שכן נראה שפירש המהרש"ל.

ל(ד) גמ', עד כאן לא קאמר רבי התם כל דבר שהוא משום שבות וכו'.

הדרה היוזמי

מסכת עירובין דף עח – דף עט

טז סיון – יז סיון התשע"ג

דהותרה **הותרה**, וכן הקשה עליו הרא"ש (סימן ו'), והרבינו יונתן תירץ, דכמו דמבואר **לעיל** (יז), דלא אמרינן הואיל והותרה הותרה למבוי שניטלו לחייו או קורותיו, והיינו משום דאמרינן הואיל והותרה רק לגבי עירוב ולא לגבי מחיצות, הכי נמי לא אמרינן הואיל והותרה הותרה במקום שנתבטלו המחיצות. וכתב **הקרנן נתנאל** אות כ', דלשיטת הרא"ש (בפ"ק סימן כ"ג), דגבי מחיצה שחצצה בין רשות היחיד לרשות הרבים, לא אמרינן הואיל והותרה הותרה, מה שאין כן גבי מחיצה בין שתי רשויות של יחיד, דאמרינן הואיל והותרה הותרה, כיון דהוי כמו שנוספו דיוורין בשבת, שפיר מקשה הוא על רש"י הכא, דהכא הוי מחיצה שבין שתי חצירות.

מז **גמ'**, **שם**. כתב **רש"י** בד"ה **שלא יתן**, טעם נוסף לאיסור הנטילה בידיים, דהטעם הוא משום דהוקצה מאתמול למחיצה, והקשה **הרשב"א** דלרבי שמעון ליכא מוקצה אלא בדבר שהוקצה למצותו והוקצה לאיסורו, או בגרוגרות וצימוקין, (כדאייתא בשבת דף מה.), והכא לא הוקצה למצוה, וליכא נמי איסור בסתירתו, ותירץ דכיון שהוא צריך לגדיש על מנת לחוץ בין שתי החצירות, הרי נעשה למחיצה המתרת שאסור לסתרה, ואם כן בין השמשות הווי מוקצה לאיסורו משום סתירת אוהל, וכיון שכן גם אחרי בין השמשות שכבר אינו צריך למחיצה, אסור לסתרו כל השבת דאהל הוא, דאיסור אהל שבו להיכן הלך. נלכאורה כוונת הרשב"א דאיסור הסתירה בשבת משום סתירת אהל, ואם כן צריך עיון, הא כיון שאינו צריך לו תו אין זה מחיצה המתרת ואמאי יהא אהל, ואפשר דכוונתו דאסור משום מוקצה, דכיון דבבין השמשות היה צריך לו, כי היה מחיצה המתרת, הוקצה לאיסורו, והלשון עדיין צריך עיון (י.צ.ב.). **והרא"ש** (סימן ו') דחה הפירוש דאסור משום מוקצה, כיון דלא הוקצה מעולם למחיצה. ולכן ביאר, דאסור להאכיל לבהמתו בחול, דילמא יאכילנה משם בערב שבת עם חשיכה ולא מסיק אדעתיה שנפחתה המחיצה, נאבל בשבת שרי להאכילה, מטעם שלא איכפת לן גם אם תיפחת המחיצה, דשבת הואיל והותרה הותרה, ודוקא ליטול מעט מעט אסור אבל ליטול הכל ביחד שרי דבכהאי גוונא ליכא האי חששא.

מח **גמ'**, **ולאוקמי שרי**. הרא"ש מבאר הגמ' לשיטתו דכוונת הגמ' להקשות דכמו דהתם אסור להעמיד בהמתו על גבי עשבים, משום שאסור לטלטלם בידיים ושמא יבוא לטלטל, הכי נמי יש לנו לאסור להעמידה על הגדיש לאכול, דהא יבוא להאכילה בידיים, שזה אסור וכן משמעות פירוש **רש"י** בד"ה **והא**.

מט **גמ'**, **וכן אתה מוצא בגוב של תבן**. עיין **רש"י** ותוס'. והר"ח גריס "ניב של תבן", ופירש, תבן מעובה כמין חבילות, ופירוש לפירושו כתב הרשב"א דניב מלשון עניבה, דדרך עושי מתבן לענוב אותו ולעשות אגודות. והוה ליה למימר "עניב" ולישנא קלילא נקט.

דף ע"ט ע"ב

נ **תוס'** ד"ה **דכל וכו'**. ולאביי וכו' דהא מחיצות שאין מגיעות נמי לא מחשבי להו הכא, **בתוס'** הרא"ש הגירסא "דהא מחיצות שאין מגיעות לתקרה נמי לא מהני הכא", דהיינו דכמו דלא סגי במחיצות שאינן מגיעות לתקרה, לא סגי גם כן במחיצה שאין בה עשרה, **והרשב"א** כתב דסבירא ליה שאין להקל בתרתי, דגם אינן מגיעות לתקרה וגם אין בהם עשרה, ועוד תירץ בתוס' הרא"ש, דאביי לא פליג על ר"ה לדינא, אלא לשון הברייתא משמע דמירי במחיצות עשרה.

ואשרה לא, ומבאר משום דאילן הוי שבות, ואשרה הוי איסור דאורייתא, וביאר **המגיד משנה** דכוונתו דכל שהוא משום שבות לא גזרו עליו בין השמשות, הלכך הוי עירוב.

מ **מתניתין**, **עמוק עשרה ורוחב ד'** **מערבין שנים ואין מערבין אחד**. כתב **הריטב"א** שאם מקצת החריץ רחב ד' ומקצתו אינו רחב ד', דיינינן ליה כמחיצה פרוצה, דהחלק שאינו רחב ד' הוי כאילו נפרצה בו המחיצה שבין שתי החצירות, ולפיכך אם פרוץ ברובו מערבין אחד ולא שנים, וכן אם הוי פירצה יותר מעשרה, ואם הפירצה פחות מד' הוי כמאן דליתיה ומערבין אחד או שנים.

מא **תוס'** ד"ה **אפילו מלא וכו'**, וא"ת והא אמרינן וכו'. **הרשב"א** תירץ דהתם מיירי בפירות של טבל, שאינם ניטלים בשבת. נוכח כתב **בעבודת הקודש** (ש"ג ס"א). **והרמב"ן בשבת** (ק). כתב, דהטעם דפירות מבטלי מחיצתא אינו משום ביטול, אלא דברשות היחיד בעינן מחיצות הניכרות והפירות מבטלים ההיכר, וכתב שלפי זה לא קשה מהכא, דוודאי פירות לא מבטלים מחיצה לעשות שתי רשויות כרשות אחת, אלא מבטלי רק היכר המחיצה. **ובחזון יחזקאל** (הובא בעלון 96 אות עא, כתב דלדעת הרמב"ן אם חלק מהמחיצות ניכרות הוי מחיצות, ודייק דלפי זה הרמב"ם חולק, דהרמב"ם (פ"ד משבת הכ"ג) כתב דבור מלא פירות פטור משום שמיטעו המחיצות את שיעור, משמע דאם אין שיעור עשרה מגולה לא הוי מחיצה, ודלא כהרמב"ן.

מב **תוס'** ד"ה **וכן**. **פי' וכו'** ותימה כיון דע"י נטר רחב ד' איירי וכו'. **הרשב"א** כתב דאין להוכיח מלעיל דזה לא כנגד זה הוי פתח, דהתם הטעם משום דהווי כב' חצירות הפתוחות לגג משותף, הלכך מהני אפילו זה שלא כנגד זה. וכך פירש **הגמ' לעיל**, אמנם **הריטב"א** פירש שם באופן נוסף, דמהני מדין פתח (עיין אות כב). ועל עצם הסברא, דקשה למה באמת לא יהא פתח, כתב הרשב"א דכיון דמשוכות זו מזו הוי פתח בקרן זווית לכל אחת מהן, ופיתחא בקרן זווית לא עבדי אינשי, **והריטב"א** תירץ דבנסר פוחד להשתמש עליו כיון שהוא באויר ורחב רק ד' טפחים, והלכך לא הוי כפתח בזה שלא כנגד זה.

דף ע"ט ע"א

נג **גמ'**, **תבן ואין עתיד לפנותו**. **רש"י** פירש, דמיירי שידועין אנו שאין צריך לו. **והריטב"א** כתב דהיינו שאין עתיד לפנותו עד זמן מרובה.

נד **גמ'**, **וזה למעלה מזו לא**. **הריטב"א לעיל** (עח): הקשה מכאן על פירוש **רש"י** דמיירי שנותן נטר בן שתי הגוזזטאות, דמאי שנא מסולם שבין חצר לעליה שעושה שתיהן כרשות אחת ומערבין אחד, ותירץ דבנסר בעית תשמישתיה (היינו חושש ללכת עליו כיון שהוא באויר) מה שאין כן בסולם שבין חצר לעליה דלא בעית תשמישתיה.

נה **גמ'**, **גוזזטרא עקומה היא**. כתב **הריטב"א** דקשה מכאן על פירוש ר"ח שפירש **לעיל** (עח): **בתוס'** ד"ה **וכן**, דמיירי שאין נטר בין שתי החצירות, דהוה ליה למימר הכא כל פחות משלשה כלבוד דמי.

נו **גמ'**, **ובלבר שלא יתן לתוך קופתו**. כתב **רש"י** הטעם דילמא ממעיט ליה, והקשה **הרשב"א** בשם **הראב"ד** דהא אמרינן שבת הואיל והותרה הותרה ומאי איכפת לן שנתמעט המחיצה. ותירץ דמכל מקום צריך לזיהר שלא יבוא לידי כך, **והריטב"א** תירץ דחיישינן כיון דלא מסקי אדעתיהו שנתמעטה המחיצה, שיבואו לטלטל בשבת שאחריה, אמנם לשון **רש"י** הוא דמטלטל בחצר **האסורה**, ומשמע שאין הטעם משום חשש שבת שאחריה אלא שכבר בשבת זו החצר נאסרת, וקשה הא כיון

דף היומי

מסכת עירובין דף עט

יז סיון התשע"ג

והיא דעת הרמב"ם (פ"א מעירובין ה"כ) שכתב שיש לזכות על ידי בנו ובתו הגדולים ולא על ידי קטנים, ולא חילק בין סמוכים על שולחנו לאין סמוכים על שולחנו, וכן פסק בשולחן ערוך (סימן שסו ס"י) להדיא, דאין לחלק בין סמוכים על שולחנו לאין סמוכים, ובביאור הגר"א (שם) כתב, דסבירא ליה להרמב"ם דלענין עירובין מודה שמואל לרבי יוחנן.

נז) בא"ד. ואומר ר"ת דבשכרה קא אכלה. משמע מלשונם דאף על פי שמציאתה לאדוניה לא חשיבא סמוכה על שולחנו, ולכן יש לה יד בפני עצמה, ויכולה לזכות העירוב. וכן מפורש בתוס' הרא"ש. ובב"מ (יב:) כתבו התוס' בד"ה רבי, דכיון שאוכלת בשכר טרחה מציאתה לעצמה ואם כן יש לה יד בפני עצמה ויכולה לזכות. נוקשה בגמרי ב"מ התם מבואר להדיא, דמציאת עבד עברי בסתמא לאדונו, משום דלא גרע מפועל שאמר לו עשה עמי מלאכה היום ולא פירש לו איזה מלאכה, דמציאתו לבעל הבית, עיין שם, ויש לתרץ דמה שמציאתו לאדונו אין זה משום דידו כיד בעל הבית אלא משום דהגבהת מציאה הוי בכלל מעשה ידיו, ואם כן עדיין יש לו יד לזכות (י.צ.ב.).

נח) גמ', צריך להגביה מן הקרקע טפח. עיין תוס' שפירשו דברים אלו לענין הזכיה בשיתוף לבני המבוי, והרמב"ם (פ"א הלכה י"ז) כתב, דצריך להגביה את החבית להבדילה משאר החביות כדי שיהיה ניכר שהיא חבית של עירוב, וכתב רבינו יהונתן דלפי זה לא שמענו דסגי בהגבהת טפח לענין הזיכוי לאחרים, דיש לומר דלזכותה לאחרים בעינן הגבהה ג' טפחים כמשפט כל הגבהה, והכא מיירי אחרי שכבר זכו בה האחרים, דבעינן נמי שניחנה מוגבהת טפח. וכתב העולת שבת (הובא בביאור הלכה סימן שס"ו ד"ה צריך) דטוב לכתחילה לחוש לדבריהם.

נט) גמ', שם. כתב הביאור הלכה (סימן שסו ד"ה צריך) דאם העירוב כולו בידו אין צריך להגביה כלל, [לשיטת התוס' דמפרשי דההגבהה היא בשביל קנין] דקונה מדין יד וכמבואר בכתובות (לא:): בתוס' ד"ה דאי, ומביא דברי הנתיבות (ח"מ קצח ס"ב) דקנין יד מהני דווקא היכא דאין החפץ בולט מיודו כלל, דבכהאי גוונא בעי לקנות בהגבהה, עוד הביא שם במשנה ברורה (ס"ק נ"א) בשם הט"ז, דאף אם העירוב מונח על ידו המוגבהת באויר, מכל מקום צריך להגביה טפח.

נא) תוס' ד"ה שמע מינה וכו'. יש דיוורין וכו'. ביאר המהרש"א דהתם גבי גר שמת מבעוד יום גרע טפי, משום דהיה לו לישראל האפשרות להחזיק מבעוד יום, כדאיתא (דף עא.). ולא דמי להכא, ועוד כתב דהתוס' לא דימו נידון דידן לשיירא שחנתה בבקעה ומת אחד מהן, ודלא כרש"י ד"ה אסורין שהשווה אותם, והיינו משום דהתם לא מיירי בנפילת מחיצה אלא שנשנתו הדיוורין, אבל הכא דמיירי בנפילת מחיצה גרע טפי.

נב) גמ', תרתי. ביאר הריטב"א דאין כוונת הגמ' להקשות דיועיל או ביטול או נעילה, דהיכן שמענו דמועיל נעילה לחוד, אלא כוונת הגמ' להקשות אמאי בעינן גם ביטול וגם נעילה, הא סגי בביטול, ותרצה הגמ' דמהני ביטול לחוד ונעילה לחוד, וכאן התחדש דנעילה מהניא, ומטעמא שפירש רש"י דכיון שנועל הוי כביטול.

נג) תוס' ד"ה ואיבעית אימא וכו'. וגם רבא שצויה לפנות כליו, משמע דווקא לפי שביטל וכו'. ביאר המהרש"א דתוס' סברי דלרש"י דסבירא ליה דצריך לבטל משום דילמא אתי לטלטולי, אין לחלק בין המבטל עצמו לאחרים, דעל כולם איכא האי חששא שמא יוציאו מרשותם לחצר האסורה, ומשום הכי הקשו מרבא דמשמע שם דהאחרים אינם צריכים לנעול. והקשה המהרש"א דתיקשי להו מהכא גופה, דרש"י פירש כאן דכל מבטל רשות צריך לנעול, ומשמע דדווקא משום דמבטל אבל אי לא היה מבטל לא היו צריכים לנעול.

נד) תוס' ד"ה והא קמ"ל. ומהך ברייתא וכו' דהוא מוקי מילתיה כתנאי וכו'. והריטב"א כתב דלמאן דסבר התם דלאו תנאי היא יש לתרץ, דהכא דלשנא יתירא נקט אגב דמפרש שאר דיני.

נה) גמ', לא צריכא לרע"ק דאמר תחומין דאורייתא. הקשה הריטב"א הא לר"ע נמי כל האיסור הוא לצאת בעצמו חוץ לתחום, אבל להביא מחוץ לתחום אליו הוי רק דרבנן, ותירץ דחיישינן דילמא ישכח ויצא חוץ לתחום בשביל להביא אליו התבן.

נו) תוס' ד"ה ומזכה וכו'. אומר ר"ת וכו', וצריך לזוהר שלא לזכות העירוב ע"י בנו הגדול הסמוך לשולחנו. הרשב"א כתב דאיכא דפליגי ואמרי דדווקא לענין מציאה אמר רבי יוחנן דגדול הסמוך על שולחן אביו מציאתו לאביו ומשום איבה, אבל לענין לזכות העירוב לאחרים יש לו יד.

הצטרף גם אתה ללומדי ה"דף היומי" בעיון!!!

זמני השיעור בדף היומי ע"י רבני הכולל בכל יום בין השעות 9:30 - 10:30 בבית הכנסת 'שע"י קהילת אשכנז' רחוב חתם סופר 2 קרית ספר מודיעין עילית ת"ז

יש אנשים שרוצים לעשות יד ושם לזכר עולם על נשמת אבותיהם ועושים להם מצבה של אבן וכו'...
יתנדב עבורו איזה ספר הצריך לרבים ללמוד בו, ויכתוב עליו את שמו, ובכל עת שילמדו בו יהיה לנחת רוח לנשמת הנפטר... (הח"ח באהבת חסד ח"ב פט"ו)

כתובת המערכת: רח' שאגת אריה 17/25 קרית ספר מודיעין עילית. טל/פקס: 08-9741714 ©

למנויים, לתרומות, להנצחות ולכל ענין 052-7113060 Dafyomi@okmail.co.il
<http://www.shtaygen.co.il/?CategoryID=1124>